

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Maris Praats

**NOORTELE JAGATAVATE TOETUSTE LÄBIPAISTVUS
KOHALIKES OMAVALITSUSTES**

Lõputöö

Juhendaja:

Carina Paju, MSc

Kaasjuhendaja:

Maret Güldenkoh, MBA

Tallinn 2022

LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Finantskolledž	Mai 2022
<p>Töö pealkiri eesti keeles: Noortevaldkonna toetuste läbipaistvus kohalikes omavalitsustes</p> <p>Töö pealkiri võõrkeeles: <i>Transparency of Youth Support in Local Governments</i></p> <p>Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ja koosneb 59 leheküljest. Lõputöös on 10 illustreerivat tabelit ning 7 lisa. Lõputöö koostamisel on kasutatud 61 allikat, millele on tekstis viidatud.</p> <p>Töö uurimisprobleem oli see, et toetusi jagatakse, kuid ei ole teada, kas ja kui palju kasutatakse ning peetakse meeles korruptsioonivastaseid meetmeid. Töö eesmärk oli hinnata noortele toetuste maksmise süsteemi läbipaistvust kohalikes omavalitsustes.</p> <p>Töö teoreetilises osas anti ülevaade korruptsiooni mõistest, liigitusest, mõjust ja põhjustest ning ennetusest ja selle seosest läbipaistvusega. Lõputöös analüüsiti kohalike omavalitsuste kodulehti ning hinnati mittetulundustegevuste toetuste määruste läbipaistvust.</p> <p>Töö tulemusena selgus, et üldiselt on kohalike omavalitsuste määrused läbipaistvad ning kodulehed kasutajasõbralikud, kaasajastatud ning noortele sobiliku keelekasutusega, kuid esineb ka kitsaskohti, millele tuleks tähelepanu pöörata. Lõputöö raames teeb autor kohalikele omavalitsustele neli ettepanekut.</p>	
<p>Võtmesõnad: Läbipaistvus, korruptsioon, noored, toetused, kohalik omavalitsus, määrus, avatud valitsemine, vabadus informatsioonile</p> <p>Võõrkeelsed võtmesõnad: <i>Transparency, corruption, youth, local government, regulation, open government, freedom of information</i></p>	
<p>Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia</p>	
<p>Töö autor: Maris Praats</p> <p>Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud.</p> <p>Annan Sisekaitseakadeemiale tasuta loa minu loodud teose reprodutseerimiseks säilitamise ja elektroonilise avaldamise eesmärgil, sealhulgas Sisekaitseakadeemia raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni. Annan loa teose üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Sisekaitseakadeemia veebikeskkonna kaudu sealhulgas Sisekaitseakadeemia raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.</p> <p>Olen teadlik, et nimetatud õigused jäävad alles ka autorile. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi. (allkirjastatud digitaalselt)</p>	
<p>Vastab lõputöö nõuetele</p>	
<p>Juhendaja: Carina Paju (allkirjastatud digitaalselt)</p>	
<p>Vastab lõputöö nõuetele</p>	
<p>Kaasjuhendaja: Maret Guldenkoh (allkirjastatud digitaalselt)</p>	
<p>Kaitsmisele lubatud</p>	
<p>Kolledži direktor: Kerly Randlane (allkirjastatud digitaalselt)</p>	

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. KORRUPTSIOON JA SELLE KÄSITLEMINE TEOORIAS	7
1.1 Korruptsioon kui nähtus.....	7
1.2 Korruptsiooni liigid	10
1.3 Korruptsiooni mõju ja põhjused	14
1.4 Korruptsiooni ennetamine ja seos läbipaistvusega.....	16
2. KOHALIKE OMAVALITSUSE TOETUSTE LÄBIPAISTVUS.....	22
2.1 Uuringu läbiviimise meetoodika, protsess ja valim	22
2.3 Mittetulundustegevuste toetuste vastavus läbipaistvuse kriteeriumitele	27
2.3 Järeldused ja ettepanekud	35
KOKKUVÕTE.....	38
SUMMARY	40
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	41
Lisa 1. Kohalikud omavalitsused	46
Lisa 2. Mittetulundustegevusteks jagatavad toetused.....	47
Lisa 3. Teabenõue.....	52
Lisa 4. Kodulehtede analüüs.....	53
Lisa 5. Noortevaldkonna toetuste jaotamine põhimõtete järgi	54
Lisa 6. Mittetulundustegevuste hindav analüüs.....	56
Lisa 7. Mittetulundustegevuste toetamise koodipuu	58

SISSEJUHATUS

Üha enam lähevad noored kooli kõrvalt tööle sooviga iseseisvuda (Adorf, 2011). Noored on noorsootöö seaduse § 3 p 1 alusel 7-26aastased füüsilised isikud (Noorsootöö seadus, 2010). Kuna noored liituvad aina varem tööturuga, siis see on ka põhjus, miks nad peavad olema teadlikud maksusüsteemist ja üldisest majanduse toimimisest (Adorf, 2011). Ühiskond vananeb ja see mõjutab omakorda oluliselt majanduse, hariduse, tervise, tööhõive kui ka üldiselt sotsiaalpoliitika valdkondi. Võttes arvesse noorte varasemat tööle minekut ning ühiskonna vananemist, muutub noorte roll majanduse mõjutajana ning Eesti riigi eelarve kujundajatena üha suuremaks. (Vapper, 2019) Selleks, et tulevikus oleksid noored maksukuulekad ning Eesti majandust edasiviivad maksumaksjad, tuleb tõsta noorte teadlikkust korruptsioonist ning avaliku sektori protsesside läbipaistvusest.

Eestis on 79 kohalikku omavalitsust ning kõikides kohalikes omavalitsustes jagatakse noortele ning noortega tegutsevatele organisatsioonidele vajaduspõhiselt toetusi. Toetuste jagamisel on oluline läbipaistvus ning mitmete osapoolte kaasamine. (Rahandusministeerium, 2021) Ühe meetmena jagatakse noortele toetusi läbi noorteorganisatsioonide ning noortele tegevust pakkuvate organisatsioonide. Enamik noortele tegevust pakkuvaid organisatsioone tegutsevad mittetulundusühingutena ehk MTÜdena. MTÜd on isikute vabatahtlikud ühendused, mille eesmärk ei ole majandustegevuse kaudu tulu saamine, vaid põhikirjaliste eesmärkide saavutamine. (Hea Kodanik, 2020)

Lõputöö on aktuaalne, sest 12.08.2020 aastal vastu võetud Noortevaldkonna arengukava 2021-2035 toob välja ühe eesmärgina, et noored on loovad ja ühiskonda hoogsalt edasiviiv jõud. Mõõdikutena on arengukavas välja toodud 18-26aastaste juhitud MTÜde osakaal ning noorte omaalgatusprojektide arv. Kuivõrd eesmärgiks on seatud noorteorganisatsioonide ja -algatuste kasv, võib eeldada, et järgmiste aastate jooksul kasvab MTÜde arv. (Haridus- ja Teadusministeerium, 2021, lk 32) Toetuste jagamisega noortele võib kaasneda kohalikes omavalitsustes korruptsioonioht (Justiitsministeerium, 2010, lk 6-7). Korruptsioonikuritegude büroo 2018-2019 tegevusaruandest selgub, et korruptsioonirisk kohalikes omavalitsustes on suur, mistõttu on oluline analüüsida korruptsiooniohtu ning seeläbi ka toetuste jagamise läbipaistvust just kohalike omavalitsuste lõikes (Keskkriminaalpolitsei korruptsioonikuritegude büroo, 2020, lk 11-12). Ühtlasi on noortevaldkonna arengukavas toodud välja vajadus uurida praeguste projektifondide ja toetuste läbipaistvust. Eelarvete kärpimisega ning majanduslikult ebastabiilse olukorraga on tekkinud surve ning suurenenud nõudlus inimeste poolt erinevate toetuste järgi. Seetõttu on oluline avaliku sektori läbipaistvus. (Vabariigi Valitsus, 2021, lk 30)

Lõputöö on uudne, kuna autorile teadaolevalt ei ole varasemalt uuritud ühe valdkonna toetusi kõikide kohalike omavalitsuse lõikes. Küll aga on varasemalt tehtud lõputöid hankemenetluse korrupsioonijuhtumitest kohalikes omavalitsustes (Kikkas, 2016), korrupsiooniennetuslike meetmete põhiseaduspärasust (Sepp, 2009), Eesti korrupsioonivastase tegevuse võimekuse tõstmisest peamiste korrupsioonivastaste asutuste näitel (Ombler, 2020), vihjeandmise meetmete süsteemi loomisest Eesti kohalikes omavalitsustes (Burov, 2020) ning korrupsioonivastastest meetmetest spordivaldkonnas (Perli, 2020).

Probleem seisneb selles, et toetusi jagatakse, kuid ei ole teada, kas ja kui palju kasutatakse korrupsioonivastaseid meetmeid. Seetõttu otsitakse lõputöös vastust uurimisprobleemile: milline on Eesti kohalikes omavalitsustes noortele toetuste jagamise läbipaistvus?

Tulenevalt uurimisprobleemist on autor sõnastanud kolm uurimisküsimust:

1. Millised on populaarsemad noortele jagatavad toetused kohalike omavalitsuste lõikes?
2. Kuidas on omavalitsused noortele toetuste jagamisel korrupsiooniriske ennetanud?
3. Kuidas erinevad kohalike omavalitsuste lõikes toetuste jagamise kriteeriumid?

Käesoleva lõputöö eesmärk on hinnata noortele toetuste maksmise süsteemi läbipaistvust kohalikes omavalitsustes. Lõputöö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud neli uurimisülesannet:

1. Analüüsida ja süstematiseerida korrupsiooni teoreetilisi lähtekohti.
2. Hinnata kohalikes omavalitsuses jagatavate noortevaldkonna toetuste vastamist läbipaistvuse kriteeriumitele.
3. Analüüsida kohalikes omavalitsustes jagatavaid noortevaldkonna toetusi ning nende andmise kriteeriume läbi kvalitatiivse dokumendianalüüsi.
4. Sünteesida teoreetiliste lähtekohtade ja uuringu tulemusi, tehes ettepanekuid kohalikele omavalitsustele toetuste läbipaistvaks jagamiseks.

Uurimisprobleemile vastuse leidmiseks on käesolevas töös kasutatud kvalitatiivset empiirilist uuringut, mis hõlmab dokumendianalüüsi (Hirsijärvi, *et al.*, 2010, lk 131; QuestionPro, 2021). Kvalitatiivne uurimisviis on põhjendatult kasutusele võetud kui soovitakse uurida sündmust detailselt ning mitte pinnapealselt ja ollakse huvitatud selle tähendusest ja struktuurist (Syrjälä, *et al.*, 1994, pp. 25-26). Uuringu osa viiakse läbi kolmes etapis, millest esimeses kogutakse kohalike omavalitsuste kodulehtedelt infot noortele antavate toetuste kohta, teises etapis hinnatakse toetuste andmise määruste vastavust autori koostatud läbipaistvuse kriteeriumidele

ning kolmandas etapis analüüsitakse määruseid kvalitatiivse sisuanalüüsiga ja koostatakse koodipuu. Uuringuna viiakse läbi kohalike omavalitsuse dokumentide analüüs, mis koosneb nii kvalitatiivsest dokumentide analüüsist kui ka hindavast analüüsist. Hindavat analüüsi on hea kasutada kontseptsiooni hindamiseks ning andmete kogumiseks. (Tartu Ülikool, 2015; Maze, 2021) Kuna määruste alusel antakse välja toetusi, siis arvab autor, et määrused on kui toetuste andmise kontseptsioon. Kvalitatiivne sisuanalüüs võimaldab keskenduda tekstis olulistele mõtetele, tuua need välja ning võrrelda teiste sarnaste kirjeldustega dokumentides. Kasutatud on avalikult kättesaadavaid dokumente. Dokumendianalüüsi valimi puhul on tegemist eesmärgistatud valimiga (Teddlie & Yu, 2007, p. 77).

Lõputöö koosneb kahest peatükist. Esimene peatükk sisaldab teoreetilisi lähtekohti, et anda parem ülevaade lõputöö spetsiifikast. Peatükis käsitletakse põhjalikult korruptsiooni mõiste tähendust ning liike, korruptsiooni mõju ühiskonnale kui ka üksikisikule, korruptsiooni tekke põhjuseid, korruptsiooniennetust ja läbipaistvust. Töö teine peatükk hõlmab meetodika kirjeldust, tuuakse välja uuringu tulemused ning tehakse järeldused ja ettepanekud. Töö teises osas kasutatakse uuringu meetodina dokumendianalüüsi ja hindavat analüüsi, et saada teada, kui läbipaistvad on toetused ning hinnatakse Eesti noortevaldkonna toetuste seis.

Lõputöö autor soovib tänada lõputöö juhendajat Carina Paju ja kaasjuhendajat Maret Guldenkoh'i, kelle nõuannete ja juhendamise tulemusel valmis lõputöö.

1. KORRUPTSIOON JA SELLE KÄSITLEMINE TEOORIAS

1.1 Korruptsioon kui nähtus

Esimene peatükk keskendub korruptsioonile kui nähtusele. Peatükis antakse ülevaade korruptsiooni erinevatest definitsioonidest, põhjustest ja mõjust üksikisikule kui ka ühiskonnale. Selleks, et mõista hilisemas uuringu osas toetuse läbipaistvuse kriteeriume ning tõlgendada dokumente õigesti, on autori arvates oluline seletada lahti korruptsiooni olemus ja mõiste. Läbipaistvuse puudumine on üks risk, miks võivad tekkida korruptsiooni ohtlikud olukorrad. Korruptsiooni seletamisel on kasutatud mitmete teadlaste definitsioone ning võrreldud Eestis oleva käsitlusega.

Korruptsiooni paremaks mõistmiseks tuleb uurida ning defineerida korruptsiooni ulatus, põhjused, vormid ja tagajärjed (Ewoh, *et al.*, 2013, p. 8). Sõna korruptsioon on tulnud ladina keelsest sõnast „*corrumpo*“, mis tähendab kõdunema, roiskuma või demoraliseeruma. Selles tähenduses on korruptsioon kui demoraliseeritud tegu. Teises kontekstis pärineb korruptsioon ladinakeelsest sõnast „*corrumpere*“, millest „*co(r)*“ tähendab altkäemaksu ning „*rumpere*“ tähendab murdma. (Rose, 2018, p. 223) Kui veel 20 aastat tagasi räägiti korruptsioonist kui avaliku sektori probleemist, siis üha enam väljendub probleem kõikides sektorites. Ekslikult on jäänud ühiskonda arvamus, et korruptsioon on vaid altkäemaksu võtmine. Tegelikult on korruptsioon mitmeosaline mõiste. (Shen & Williamson, 2005, p. 327) Korruptiivseid käitumisviise esineb kõigis ühiskondades ning erinevates tegevustes ja sektorites. Enamasti on tõenäolisem risk korruptiivsetele käitumisviisidele asjade ostmise protsessides (hankeprotsessid, lepingute väljastamine jne), personali määramises, teenuste osutamises ning toetuste jagamisel ja kontrollitegevustel (litsentside ja lubade väljastamine). (Graycar & Villa, 2011, p. 420) Lühidalt võib võtta korruptsiooni kokku kui isikule antud usalduse kuritarvitamist ehk positsiooni või võimu ära kasutamist isiklikul eesmärgil (Transparency International, 2021). Ladinakeelsete mõistete pinnalt saame korruptsiooni defineerida kui „murdma kokkuleppeid demoraliseeritud kujul“ ehk ühiskonnas mitteaktsepteeritava tegemist. Enamik definitsioone on üles ehitatud demoraliseeritud tegevuse defineerimisele ning selle sisustamisele.

Maaailmapanga seisukohast on korruptsioon defineeritud kui ametiseisundi kuritarvitamine isikliku kasu eesmärgil (Heidenheimer & Johnston, 2002, p. 9). Laiemalt saab käsitleda korruptsiooni kui sotsiaalset nähtust ning seaduse mõttes õigusrikkumist. Erinevatel ajaperioodidel ning piirkondades on suhtumine korruptsiooni ning korruptsioonivormid olnud

erinevad. Korruptsiooni suhtumine sõltub seisusest, rahvusest, haridustasemest kui ka vanusest. (Dixit, 2016, p. 2) Korruptsiooni täpne vorm on seotud sotsiaalsete normidega ning riigis kehtivate kommetega. Seda selletõttu, et ühes riigis olev korruptsioonina käsitletav tegu on teises riigis tavaline viisakusavaldus. (Shen & Williamson, 2005, p. 327) Lõputöö autor on toonud välja mitmeid teadlaste definitsioone, et neid võrrelda ning leida puutepunktid Eesti definitsiooniga. Ühe detailsema definitsiooni on välja toonud Senior 2004. aastal, mille alusel peab korruptsioon sisaldama viit tingimust (Senior, 2004, pp. 22-23):

1. Esimene tingimus on sellise inimese olemasolu, kes soovib saada heategu ning maksab selle eest. Sellist inimest nimetatakse kinnimaksjaks.
2. Teise tingimusena peab äraostetav saama varjatult kinnimaksjalt või variisikult teo eest tasu.
3. Kolmandana peab tehing olema tehtud mõjutamaks tegevust või protsessi.
4. Neljanda komponendina peab tehing olema kinnimaksjale tõhus ehk ta peab saama tehingut tehes mingit kasu.
5. Viimasena peab äraostetaval olema võim või mõju, et ta üldse saaks protsesse mõjutada.

Korruptsioonis on oluline kahe osapoolse olemasolu ning nende inimeste vahel toimuv vahetusprotsess ehk mõlemad teenivad sellest kasu. Alemanni teooria kohaselt moodustavad korruptsiooni loogika seitse korruptsioonikomponenti: ostja ehk inimene, kes soovib teenust, olemas on haruldane kaup, mida igaüks tavatingimustel ei saa, müüja ehk teenuse osutaja ehk korruptant, täiendav soodustus kas rahaliselt või mitterahaliselt, mida korruptant saab teenuse osutamise eest, rikutud on üldtunnustatud moraalinorme, kahjustatud on kolmanda isiku, konkurentide või avalikku huvi. Kuna on rikutud teiste huve ning kumbki pool ei taha sellise teo ilmsiks tulemist, siis seetõttu on korruptsioonikuritegu varjatud ning mõlema isiku poolt hoitav saladus. (Vargas-Hernández, 2011, p. 283)

Hidessi teooria kohaselt on riigiametnike käitumine korrumppeerunud, kui see kahjustab avalikke huvisid ja ühiskonda üldiselt. See tähendab, et ühiskond peab teguviisi korrumppeerunuks, see rikub õigusnorme ning kaldub kõrvale ametniku ametikohustustest. Kui kõik need tingimused on täidetud, siis on korruptsiooni kuritegu tuvastatud ning tuleks pöörduda vastavate institutsioonide poole. Korrumppeerunud riigiametniku käitumise eesmärk on kuritarvitada võimu, et maksimeerida sissetulekuid. See tähendab, et inimese soov on saada omakasu ning elada paremini. Selliste kuritegude vältimiseks tuleks minimeerida olukordi, kus võimu kasutamine ebaseaduslikult oleks vajalik ja võimalik. (Masters & Graycar, 2016, pp. 43-44)

Olenemata sellest, et korruptsiooni määratletakse kui avaliku sektori korrumppeerunud käitumist, siis tegelikult on olemas ka erasektori korruptsioon. Erasektori korruptsioon ei erine väga palju avaliku sektori korruptsioonist, kuid selline defineerimine on uuem nähtus. Erasektori korruptsioon avaldub peamiselt ettevõtetes ja meedias. Tavalised ilmingud on altkäemaks, pettused, kokkumängud ning siseringitehingud. (Sartor & Beamish, 2020, pp. 727-728) Eeltoodud teooriaid analüüsid on võimalik teha järelalus, et definitsioone korruptsioonile on erinevaid ja mitmetähenduslikke.

Huvitava võrdlusena on välja toonud Filimonov (2000, lk 488) oma käsitluses, et korruptsiooni määratlusi on sama palju kui juriste. Siiski on kõikidel definitsioonidel sarnane käsitlus eesmärgist ehk avalikke huve rikutakse erahuvide tõttu. Korruptsiooni kui kuritegu on keeruline defineerida, sest korruptsiooni ja heatahtliku teo piir on hägune ning seetõttu on kuriteo algus tihti tunnetuslik lähenemine. Näiteks ei ole pelgalt naeratus või viisakas käitumine altkäemaks. (Vargas-Hernández, 2011, p. 283) Korruptsiooni avaldumine sõltub ajaloolisest, sotsiaalsest ja majanduslikust kontekstist. Kuna korruptsioonil puudub ühtne definitsioon, siis on tõlgendamise ruum suur, mistõttu võidakse ühes olukorras pidada seda tavaliseks poliitika osaks või äritegevuseks ning teises olukorras korruptsioonikuriteoks. (Masters & Graycar, 2016, p. 48)

Sisuliselt on korruptsioon peitkuritegu, mida on keeruline avastada, sest üldjuhul on tehingud ja kokkulepped sõlmitud avalikkuse eest varjatuna. Seetõttu on raske mõõta ja hinnata ka korruptsiooni taset ja levikut. Olenemata sellest on hinnangute kohaselt Eesti madala korruptsioonitasemega riik, mida võib olla mõjutanud Põhjamaade ärikultuur ning samuti ka inimeste teadlikkus korruptsiooni mõjust ning kuritegudest. (Rose, 2018, pp. 232-233) Ülemaailmse korruptsioonivastase organisatsiooni andmetel on Eesti 2021. aasta korruptsioonitaju indeksi alusel 13. kohal kõikide riikide arvestuses, teenides 74 punkti 100st. Sellest võib järeldada, et Eestis on heal tasemel korruptsiooniennetus ning korruptsioonikuritegude lahendamine. (Transparency International, 2022) Austraalias läbiviidud korruptsiooniuuringust selgus, et inimesed küll usuvad, et kohalikes omavalitsustes esineb korruptsiooni ning osa inimestest on seda ka kogunud, kuid siiski teatatakse uurimisasutustele sellest harva. Peitkuriteona on raske hiljem tegevust tõendada, sest üldjuhul on korruptiivne tegu osa poliitikaraamistikust. Uuringust selgus ka, et tulenevalt kodanike igapäevaelus tajutavast või kogetavast korruptsioonist erineb seaduses määratletud korruptsiooni käsitlus. (Masters & Graycar, 2016, p. 42)

Eestis on korruptiivne käitumine ära määratletud korruptsioonivastases seaduses. Korruptsioonivastase seaduse § 5 lg 1 kontekstis on ametiseisundi korruptiivne kasutamine enda või kolmanda isiku huvides ametiseisundi ärakasutamine, kui see toob kaasa avaliku huvi seisukohast ebavõrdse või põhjendamatu eelise (Korruptsioonivastane seadus, 2012). Lisaks on korruptsiooni ning korruptsioonikuritegusid kajastatud karistusseadustikus, rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduses ning kriminaalmenetluse seadustikus. Karistusseadustikus (2001) § 294-301 on käsitletud korruptsiooni kui aususe kohustuse rikkumist. Sellisteks tegudeks on altkäemaksu võtmine, andmine ja vahendamine, mõjuvõimuga kauplemine, ametialane võltsimine, riigihangete teostamise nõuete rikkumine ning toimingupiirangute rikkumine. (Karistusseadustik, 2001).

Kokkuvõtvalt on korruptsiooni definitsioonidel ühised märksõnad kasu saamine, kaks osapoolt ja avalike huvide kahjustamine. Siiski on teoreetikutel erinevad arvamused, millised tegevused ja käitumised on korruptiivsed. Määratluse osas puudub konsensuslik korruptsiooni definitsioon. Definitsioon sõltub ka selle mitmetahulisest olemusest. (Graycar & Villa, 2011, p. 420)

Tuginedes eeltoodule võib korruptsiooni defineerida kui isikule antud usalduse kuritarvitamist isikliku kasu saamise eesmärgiga. Üldjuhul võetakse korruptsiooni kui avaliku sektori süütegu, kuid uuemate definitsioonide kohaselt on korruptsioon kui nähtus esindatud ka erasektoris. Autori arvates on Eesti definitsioon ning maailmas kasutusel olevad definitsioonid üpriski sarnased, kuid Eesti definitsioonis on määratletud täpsemalt kolme liiki korruptiivseid tegevusi.

1.2 Korruptsiooni liigid

Käesolev peatükk keskendub korruptsiooni liikidele ja vormidele. Korruptsiooni on defineeritud nii riikide kui ka teadlaste poolt erinevalt, seetõttu on korruptsioonil mitmeid liigitusi, mis sõltuvad mastaabist, vormist kui ka mõjust ühiskonnale. Järgnevalt on kirjeldatud ja võrreldud seitset enim kasutatavat korruptsiooni liigitust.

Euroopa Liidus kehtiva seadusandluse järgi on korruptsioonil üldiselt kaks osapoolt. Nendeks on aktiivne külge ning passiivne külge. Aktiivse küljena mõistetakse eelise või hüve lubamist ja andmist, mida üldjuhul väljendab ametniku käitumine. Passiivse küljena mõistetakse eelise vastuvõtmist. (Rose, 2018, pp. 232-233) Samuti saab korruptsiooni jagada üksikisiku korruptsiooniks ning poliitiliseks korruptsiooniks. Üksikisiku korruptsiooni puhul kasutab mõjuvõimu ära üks isik vastuteene saamiseks ning ta ei ole kokku leppinud selle teo tegemist ühegi teise mõjuvõimu kandajaga, vaid ainult teene saajaga. Poliitilise korruptsiooni puhul

tegeleb süstemaatiliselt korruptiivse tegevusega kaks või enam ametnikku või mõjuvõimu kandjat. Sellist teguviisi iseloomustavad sagedad korruptiivsed juhtumid, millest võib arvata, et korruptiivne tegevus on mõnedes organisatsioonides kultuuri osa, mida on raske muuta. Poliitilise korruptsiooni puhul teavad inimesed korruptsiooni olemasolust, kuid ei julge sellest teatada, sest arvatakse, et see ei muuda midagi. Samuti kardetakse töökohtade ning tutvuste pärast. Poliitilise korruptsiooni puhul on alluvad ka rohkem valmis korruptsiooni süütegudes kaasa tegema, sest võetakse eeskuju kõrgemal seisvatelt inimestelt. Kui keegi ei julge teatada süütegudest ning korruptsioon levib organisatsioonisiselt, mõjutab see ka inimeste suhtumist organisatsiooni. Samuti tekib juurde inimesi, kes on valmis pakkuma korruptiivseid tegusid, et saada enda tahtmine. (Liu, *et al.*, 2021, pp. 449-450)

Umbes 50 aastat tagasi hakati korruptsiooni jagama kolme värvi järgi: mustaks, halliks ja valgeks. Must sümboliseerib üheselt hukkamõistetavaid ning karistatavaid tegusid ning valge sümboliseerib tegusid, mida avalikkus talub ning karistamist ei nõua. Hall korruptsioon jääb musta ja valge korruptsiooni vahepeale. Halli korruptsiooni puhul sõltub hukkamõist üldisest kultuurist ning sotsiaalsest olukorrast. (Vargas-Hernández, 2011, p. 280) Lisaks eelpool toodud liigitustele jagatakse korruptsiooni suureks ja väikeseks korruptsiooniks. Suure korruptsioonina mõistetakse altkäemaksu eesmärgiga kindlustada monopole või seaduseid ning väikese korruptsioonina altkäemaksu eesmärgiga kiirendada protsesse ning saada avalikke teenuseid. (Li & Wu, 2019, pp. 132-133)

Järgneva teooria järgi on korruptsiooni võimalik liigitada olmekorruptsiooniks, ärikorruptsiooniks ning kõrgema võimu korruptsiooniks. Olmekorruptsioon toimub tavaliste kodanike ning ametnike vastastikusel kokkuleppel. Peamiselt kuuluvad siia alla ametnikele tehtavad kingitused ning teenused ametnikule ja tema pereliikmetele. Üheks olmekorruptsiooni ilminguks on onupojapoliitika ehk tuttavate eelistamine teistele. Ärikorruptsioon tekib äri ja võimu vastastikusel mõjutamisel. Kõrgema võimu korruptsiooniks nimetatakse juhtumeid, kus vastutustundetu käitumine seisneb poliitika teostamisel oma huvides, mitte valijate huvides. (Nelson & Afonso, 2019, pp. 592-593)

Korruptsiooni saab omakorda veel jagada poliitiliseks, majanduslikuks, bürokraatlikuks, juriidiliseks ning moraalseks korruptsiooniks (Majila, *et al.*, 2014, p. 222):

1. Poliitilise korruptsiooni põhjusteks võivad olla nõrgad valimiskomisjonid, õiguskaitseorganid, kohtusüsteem ning ühe partei võim. Sellistes olukordades võib olla korruptsiooniks valimiste võltsimine, tulemuste moonutamine ning osapoolte

- kõrvalejätmine. Tagajärgedeks võivad olla kodanike rahutused, ebakompetentsed otsustajad ning halb kuvand avalikkusele.
2. Majandusliku korrupsiooni peamiseks tekkepõhjuseks peetakse lõhet inimeste sissetulekute vahel, samuti ka nõrka riigijuhtimist. Sellisteks olukordadeks on altkäemaksu andmine, lepingute võltsimine, teenuste mõjutamine ning lepingute kärpimine. Tagajärjeks on ebavõrdus, halb avalike teenuste osutamine, riigi tulude kaotus ning riigihankelepingute ebaõnnestumine.
 3. Bürokratiliku korrupsiooni tekkepõhjused on peamiselt seotud pühendumise puudumisega ning keeruliste bürokratilike protsessidega. Sellisteks tegudeks võivad olla altkäemaksu andmine ja nõuetekohase menetluse rikkumine. Tagajärgedeks on poliitika ebaõnnestumine ning ebapädevate ametnikega seotud segadused.
 4. Juriidilise korrupsiooni puhul on mõjutajateks nõrk õiguskaitse, kehv palgaskaala ning ahnus. Sellisteks tegudeks võivad olla kohtuotsuste moonutamine, altkäemaksu võtmine ning otsustega viivitamine. Tagajärjeks on püsiva korrupsiooni teke ning riigi suurenenud kulud.
 5. Moraalse korrupsiooni tekkepõhjuseks on vara mittemaksustamine, kõrge vaesuse tase ning lai tulujaotus. Sellisteks tegudeks võivad olla rikkuse demonstreerimine ja rikkuse suurendamine ebaseaduslikul viisil. Tagajärgedeks on ebavõrdne kohtlemine, soov teha kõik, et rikastuda, röövimine ja korratus.

Sfääride teooria kohaselt jaotub korrupsioon kolmeks tasandiks, millest igäihel on ühiskonnale erinev mõju. Esimeseks tasemeks peetakse pisikorrupsiooni, mis hõlmab peamiselt tavariigiteenistujate väikeseid tegusid. Teiseks tasemeks on suur korrupsioon, kus kõrgema taseme avalikud teenistujad või ametnikud sooritavaid toiminguid, mis mõjutavad süsteemi usaldusväarsust ning toimimise aluseid. Teisel tasemel on tihti eesmärgiks ametnike soov saada omakasu. Viimase astme moodustab riiklik korrupsioon, kus riik toimib ise kui korruptiivne mehhanism. Sellises olukorras manipuleeritakse riiklike institutsioonidega ärihuvidest lähtuvalt ning poliitikud ja ametnikud on sõltuvuses ülevalt poolt tulevatest korraldustest. (Graycar & Villa, 2011, p. 420)

Üldiselt jaotatakse korrupsioon 12 korrupsioonivormiks: altkäemaks, huvide konflikt, häälte ostmine, kokkumängud, mõjuvõimuga kauplemine, omastamine või kelmus, onupojapoliitika, oskus- ja siseteabega kauplemine, parteide varjatud rahastamine, pöörduste efekt, rahapesu ja riigi riisumine. (Justiitsministeerium, 2020; Vargas-Hernández, 2011, p. 275) Eestis korrupsioonivastastest seadusest lähtuvalt eristatakse avaliku vahendi, mõju ning siseteabe korruptiivset kasutamist (Korrupsioonivastane seadus, 2012).

Altkäemaks (*bribery*) on enim levinud korrupsiooni vorm. Altkäemaks on teenistujale pakutav vastutasu juba tehtud või oodatava tegevuse eest. Altkäemaksu võib algetada nii küsija kui ka altkäemaksu pakkuv isik, siiski on mõlemad sellega pannud toime korruptiivse teo, nõustudes ebaseadusliku tegevusega. Altkäemaksu liigitatakse aktiivseks ja passiivseks ning avalikuks kui ka erasektoris toimuvaks. Altkäemaksu peamisteks põhjusteks on tegevuste ülereguleeritus ning liigne bürokratiseerimine. Altkäemaksu eesmärk on mõjutada protsesse. (Vargas-Hernández, 2011, pp. 275-276)

Kokkumängu (*collusion*) puhul lepivad osapooled kokku tulemustes. Kokkumäng õõnestab nii ühiskonda ja majandust kui ka organisatsiooni, milles salajased tehingud toimuvad. Kokkumängude puhul on varasemalt teada võitja, mistõttu tekib ebavõrdne konkurents. (Vargas-Hernández, 2011, p. 276)

Korrupsiooni ühe vormina on toodud välja omastamist ja vargust (*embezzlement and theft*). Omastamist ja vargust iseloomustab riigi vara isiklikuks hüvanguks kasutamine. Sageli toimub omastamine läbi alltöövõtja teenuse osutamise. Eesmärgiks on saada vara erakasutusse. (Vargas-Hernández, 2011, p. 276)

Pettus (*fraud*) seisneb eksitava teabe kasutamises ning esitlemises teistele. Tüüpiliselt on petturlikuks tegevuseks ostu-müügitehingud avaliku ja erasektori vahel. Pettuse alaliigina võib välja tuua väljapressimise (*extortion*). Väljapressimine hõlmab ähvardamist või vägivalla kasutamist, et nõuda väljapressijale kasuliku tehingu tegemist. (Vargas-Hernández, 2011, p. 277)

Riigi riisumise all mõistetakse tegutsemisviisi, kus avalikud varad ja vahendid müüakse maha tuttavatele võltsitud toimingute kaudu. Näiteks kuulub siia alla riigiosalusega ettevõtete pankrotti ajamine ning müümine tegelikust väärtusest oluliselt madalamana. Ühe korrupsiooni vormina tuuakse välja ka erakondade varjatud rahastamine (*improper political contributions*), mis tähendab, et rahastatakse erakonna tööd eesmärgiga saada kasu siis, kui erakond on võimul. (Vargas-Hernández, 2011, pp. 277-278)

Kaalutusõiguse kuritarvitamine (*abuse of discretion*) on seotud ametnikule antud otsustusõiguse kuritarvitamisega. Selline kuritarvitamine on tihti seotud bürokratliku süsteemiga, milles on lai individuaalne kaalutusõigus ning vähe järelevalvet ja vastutust. Kaalutusõiguse kuritarvitamise eriliikidena saab välja tuua ühe eelistamist teistele, kingituste jagamise ja onupojapoliitika. Nende puhul on märksõnadeks läbipaistvuse vähenemine ning ebaõiglus otsustusprotsessides. (Vargas-Hernández, 2011, pp. 278-279)

Justiitsministeeriumi uuringu kohaselt peetakse kõige levinumaks korruptsioonivormiks Eestis riigi vara enda kätte „mängimist“, mis tähendab seda, et riigi vara kasutatakse isiklikuks otstarbeks. Lisaks sellele on levinud petmine hankeprotsessides, soodustuste ostmine ning altkäemaksu võtmine. (Sööt, 2017)

Kokkuvõtvalt on korruptsiooni defineeritud ja liigitatud teadlaste poolt erinevalt. Korruptsiooni liigitatakse osapoolte, korruptsiooni leviku, korruptsiooni taluvuse astme ning korruptsiooni tegude eesmärgi järgi.

1.3 Korruptsiooni mõju ja põhjused

Käesolev peatükk keskendub korruptsiooni mõju uurimisele nii indiviidi kui ka ühiskonna mõistes ning põhjuste leidmisele. Autori arvates on oluline uurida korruptsiooni mõju ja põhjuseid, et saada aru, miks korruptiivseid tegevusi tuleks vältida ning millised võivad olla tagajärjed indiviidile kui ka ühiskonnale üldiselt. Teades korruptsiooni põhjuseid, on võimalik juba varasemas staadiumis avastada korruptsiooniriske.

Inimestele on korruptiivne käitumine valulik, sest see tekitab pahameelt ning usalduse kaotamist ühiskonna suhtes. See vähendab inimeste usku heasse valitsemis- ja haldustavasse. (Graycar & Villa, 2011, p. 420) Korruptsiooni mõjul tekivad ebavõrdsus ja vaesus, sest kulutusi tehakse valedel alustel. Korruptsiooni levik mõjutab mitmeid valdkondi. Peamiselt mõjutab see keskkonda, inimõiguseid, julgeolekut, avalike teenuste kättesaadavust, majandust ning valitsuse legitiimsust. (Kaufmann, 2005, p. 96) Korrumpeerunud ühiskonda iseloomustab poliitiline ning majanduslik ebastabiilsus (Shen & Williamson, 2005, p. 327).

Korruptsioon õhustab ühiskonda nii sotsiaalselt kui ka majanduslikult ning avaldab negatiivset mõju nii üksikisikule kui ka tervele ühiskonnale (Zyglidopoulos, *et al.*, 2017, p. 247). Üksikisikule on mõju seotud peamiselt ebavõrdsusega, majandusliku olukorraga kui ka usalduse kaotamisega. Riigitasandil takistab korruptsioon riigil saada optimaalset kasu ressursside kasutamisest. Ühtlasi ohustab korruptsioon riigijulgeolekut ning kahjustab ühiskonna kõige nõrgemat osa. (Mishra, 2007, p. 361-362)

Korruptsiooni üheks põhjuseks on omahuvi ja võimaluste koosmõju tagajärg. Majanduslikus mõttes võib viia korruptsioon kõrgemate hindadeni, ettevõtete kasumi vähenemiseni ja kunstliku inflatsioonini, sest tegevuskulud suurenevad. Korruptsiooni tekkepõhjustena nähakse lisaks suurenenud tööpuudust, vara ebaõiglast jaotamist, ühiskonnas valitsevaid arenguid ja suhtumist ning poliitiliste ja majanduslike institutsioonide usaldusväärust. (Filimonov, 2000,

lk 489-490) Masteri ja Graycari (2016, pp. 42-43) läbiviidud Austraalia korrupsiooniuuringust selgus, et kohaliku omavalitsuse korrupsiooni juhtumi näitel tõi selline teguviis kaasa koolide, teede, vee ja vaba aja veetmise võimaluste ebapiisava planeerimise, kõrge tule- ja ohutusrisi kehva ehituskvaliteedi tõttu ning kõrge hinnanud koduostjatele. Austraalia näide on ülevaade sellest, et üks korrupsioonijuhtum võib muuta inimeste elu märgatavalt ning tekitada ebavõrdsust ja ohtlikke olukordi.

Korrupsioonil on mitmeid kahjulikke mõjusid ning tänapäeva ühiskonnas peetakse korrupsiooni ebasobivaks. Seetõttu teevad riigid suuri jõupingutusi selle ohjeldamiseks ning vastu võitlemiseks. Eriti on fookuses olukorrad, kus korrupsioonijuhtumid on seotud avaliku sektori töötajate majandusliku kasu otsimisega. (Graycar & Villa, 2011, p. 420)

Korrupsiooni tekkepõhjuseid on keeruline välja tuua. Ühtepidi nähakse põhjusena inimeste omakasupüüdlisust, kuid teisena nähakse, et ühiskonnas on soodustavaid võimalusi korrupsiooni tekkeks. Soodustavad tegurid jaotatakse neljaks: seadusest ja õigusruumist, ametitest, organisatsioonidest ning avalikust sektorist tulenevad võimalused. Seadusest ja õigusruumist tulenevad võimalused on seaduste selgus, võrdne juurdepääs õiguskaitsele, karistuste suurus ning kohaldumise kord. Ametitest tulenevad võimalused on järelevalve pädevus ning võim, samuti ka ligipääs andmetele. Avalikust sektorist tulenevad võimalused on peamiselt seotud vastutuse selgusega. Organisatsioonidest tulenevad võimalused on seotud struktuuri ning protseduuridega. (Shen & Williamson, 2005, pp. 328-329)

Korrupsiooni leviku põhjustena on nimetatud ebaefektiivseid institutsioonide sisemisi kui ka välimisi tegevusi, tõhusa vihjesüsteemi puudulikkust ning samas ka distsiplinaarsüsteemi. Lisaks toodi välja vähearenenud juhtimissuutlikkus ning ühiskonnas korrupsioonivastaseid meetmeid nõrgestavad hoiakud. (Majila, *et al.*, 2014, pp. 222-223)

Peamine korrupsiooni tekkepõhjus on konflikt isiklike huvide ning ametiisikuna tehtavate otsuste vahel. Korrupsiooni nähakse võimalusena saada kasu ning seeläbi elada majanduslikult jõukamalt, mistõttu võivad olla korrupsioonist huvitatud nii alluvad kui ka ülemused. Mida rohkem korrupsiooni ametnike seas levib, seda rohkem võib selline olukord tekkida ning seeläbi ka ühiskonda lõhestada. (Zyglidopoulos, *et al.*, 2017, pp. 251-252)

Mõnikord ei ole inimesed päris kindlad, milline on korruptiivne tegu ning panevad sellise teo toime teadmatusest või traditsioonidest lähtuvalt. Seetõttu on oluline organisatsioonikultuur, kus on kindlalt paigas eetiline käitumine ning edastatakse selgeid sõnumeid selle kohta, mis on vastuvõetav käitumine ja mis mitte. Korruptiivset käitumist vabandatakse sageli selge sõnumi

puudumisega või varasemalt organisatsioonis sarnase käitumisega, mida pole karistatud. Seetõttu on oluline, et töökultuur tunnustab sobivat ja head käitumist ning laidab organisatsiooni ebasobivat käitumist. (Graycar & Villa, 2011, pp. 435-436)

Kokkuvõtvalt mõjutab korruptsioon inimestevahelist võrdsust ning õõnestab ühiskonda. Samuti tekivad majanduslik ebavõrdus ning majanduskahju nii ühiskonnale üldiselt kui ka üksikisikule. Korruptsiooni tekke põhjuseid on keeruline välja tuua, sest igas situatsioonis on mõjutegurid erinevad. Peamised põhjused on huvide konflikt, teadmatus, selge sõnumi puudumine ning organisatsioonikultuur, milles on varasemalt kuriteod aset leidnud, kuid mille eest pole kriminaalvastutust järgnenud.

1.4 Korruptsiooni ennetamine ja seos läbipaistvusega

Viimase peatükina käsitletakse korruptsiooniennetust ning seost läbipaistvuse tõstmisega. Enamasti on parem tegeleda ennetusega ning kuritegevuse tõkestamisega, kui hiljem tegeleda tagajärgedega. Seetõttu arvab autor, et oluline on rääkida korruptsiooni ennetamise võimalustest ja meetoditest ning seeläbi ka seosest läbipaistvusega.

Korruptsiooni vastu võitlemisel on raske leida ühtset ja kõikjal toimivat lahendust, sest korruptsiooni põhjused ning vormid on erinevad, samuti on praktikad riigiti erinevad (Linhartová, 2017, p. 129). Korruptsiooniennetuse üks põhilisi eesmärke on välistada avaliku võimu teostamisel korruptsiooni soodustavad tegurid (Filimonov, 2000, lk 490). Märksõnadena korruptsiooni ennetamisel on läbipaistev, vastutustundlik, jätkusuutlik, usaldusväärne ja tõhus süsteem (Mishra, 2007, p. 361). Korruptsioonikuritegude näitena on korruptsioonibaromeetri alusel 2021. aastal Eestis altkäemaksuga isiklikult kokku puutunud 2% elanikest ning 18% inimestest arvas, et korruptsioonimäär viimase 12 kuu jooksul on suurenenud (Transparency International, 2022).

Korruptsioonikuritegusid on keeruline avastada, sest tegemist on varjatud tehingutega ning tihti ei ole tõendeid kokkulepete sõlmimisest. Tihti inimesed ise ei soovi teatada uurimisasutustele kuriteost, sest tuntakse piinlikkust või kardetakse töökoha või tutvuste pärast. Samuti ei ole osapooled nõus rääkima, sest mõlemad on ise ka õigusrikkujad. Seetõttu on mõlemad korruptsiooniteo osapooled motiveeritud tegude varjamisest. (Majila, *et al.*, 2014, pp. 222-223) Kitsaskohti seoses teatamisega on püütud lahendada mitmeti. Paapua Uus-Guineas viidi läbi uuring, kus hinnati mõju SMSi teel teatatud juhtumitest. Selgus, et esimese aastaga tõusis oluliselt teadete arv. Uuringust selgus, et sellise SMSi teel teatamise lahenduse enamik kasutajaid olid maapiirkondadest. Maapiirkondadest sõnumite saatmist võib põhjendada

sellega, et sellistes piirkondades elab vähem inimesi, elanikud on omavahel rohkem tuttavad ning ei julge muul viisil kuriteost teatada. (Shabbir, *et al.*, 2019, pp. 907-908) Paapua Uus-Guinea uuring on näide sellest, et korruptsiooni süütegude avastamisele tuleb läheneda mitmeti ning proovida alternatiive tavapärasest uurimisstrateegiast erinevalt.

Üldistatult on kõrge korruptsioonitase Aafrika, Ida-Euroopa ja Ladina-Ameerika demokraatlikes riikides ning madalam korruptsioonitase peamiselt Põhja-Euroopa demokraatlikes riikides. Riigid, kus õiguskaitseasutused on sõltumatud ning kus suur roll on kodanikuühiskonnal ja meedia sõltumatusel, on korruptsiooni tase enamikel juhtumitel madalam. Korruptsiooni tase võib olla kõrgem riikides, kus on ebastabiilne poliitiline süsteem ning ei ole võimalik korruptsiooni kontrollida õigussüsteemis. (Shen & Williamson, 2005 pp. 337-338)

Korruptsiooni ennetamisega tegeletakse pidevalt ning ennetamisest ja ohjeldamisest on saanud enamikes riikides prioriteet. Siiski hoolimata kohaldatavatest seadustest ja strateegiatest, esineb endiselt korruptsiooni ning isegi kontrollimeetmete väljatöötamisega on seda keeruline ennetada. Korruptsioon on olnud ühiskonnas probleem läbi erinevate ajastute, mistõttu on probleem sügavam ning keerulisem. (Majila, *et al.*, 2014, pp. 222-223) Kuigi korruptsiooni ennetamisega tegeletakse pidevalt, saab tuua näitena Ameerika Ühendriigid, kus on tugev seaduslik alus ja korruptiivse käitumise avastamisel karmid karistused, kuid kus korruptsioon levib sellegi poolest. Peamiselt on sellisteks korruptsioonijuhtumiteks madalamatel tasemetel ametnike tegevus, mille mõju ja kahju on väiksem ning selle tõttu ei jõua need enamikel juhtudel avalikkuseni. Tänapäevani on selgusetu, miks õiguslik raamistik ja õiguskaitseüsteem pole suutnud korruptiivset käitumist päriselt kaotada. (Graycar & Villa, 2011, pp. 419-420)

Korruptsiooni ennetamisega tuleb tegeleda mitmel tasandil. Näiteks ühiskonna harimisega ja ametkondade süsteemide parendamisega. Punchi (2000, pp. 310- 311) läbiviidud uuringu järgi on korruptsiooni vastu võitlemiseks edukas institutsionaalne ehk asutusesisene reform. See hõlmab endas korruptiivsete töötajate väljavahetamist, tugevdatud kontrolli kõikidel tasanditel, sisekontrollimeetmete tugevdamist ning ennetavate strateegiate olemasolu, samuti inimeste pidevat roteerumist. Uuringust selgus, et mõju on tegevusjuhiste väljatöötamisel, kus rõhk on eetikal, professionaalsusel ning distsipliinil. Lisaks on oluline pidev koolitamine nii eetikast, korruptsioonist kui ka protsesside läbipaistvusest. (Graycar & Villa, 2011, pp. 435-436)

Selleks, et vähendada pisikorruptsiooni, tuleks alustada kohaliku omavalitsuse haldus- ja organisatsioonikultuuris muudatuste tegemisega õigusaktides. Järgmine on juriidiline ja

õiguskaitseline lähenemine, milles korruptiivsed teod kriminaliseeritakse ning tegutsetakse aktiivselt uurimise, vastutusele võtmise ning karistuste määramise ja sisse nõudmisega. Kolmanda tasemenä on toodud välja kuritegevuse ennetamine. Ennetamises on olulisel kohal inimeste teadlikkuse tõstmine ja varajases staadiumis sekkumine. Oluline on korruptsioonivõimaluste minimeerimine ning korruptiivsete tegude toimepanemise võimalikult keeruliseks muutmine. (Graycar & Villa, 2011, pp. 435-436)

Ühe märksõnana korruptsiooni ennetuses on toodud välja läbipaistvuse suurendamist. Läbipaistvuse suurendamiseks on mitmeid võimalusi, näiteks on toodud välja, et digilahenduste kasutamine võiks suurendada läbipaistvust ning vähendada ka korruptsiooniriski. See tähendab, et kui inimesel on võimalus läbi e-võimaluste näha pidevat protsessi ning tulemusi, siis on rohkem protsessides läbipaistvust ning see vähendab ametnike soovi korruptsiooniks, kuna info on kõigi jaoks pidevalt kättesaadav. E-riigi lahendusi on uuritud ka üleriigilistes uuringutes, milles leiti, et teabe avaldamiseks tehnoloogia kasutamine ning üldine digilahenduste areng aitavad alandada korruptsiooni taset riigis. (Linhartová, 2017, p. 120)

Korruptsiooni vähendamiseks ei piisa vaid e-riigi lahenduste olemasolust, kuna korruptsioon on ühiskonna osa, mida on keeruline täielikult muuta või ennetada. Seetõttu on vaja kasutada mitmeid lahendusi, et ennetustöö oleks võimalikult efektiivne. Lisaks e-riigi võimalustele on oluline pidev pühendumine ning teema fookuses hoidmine, tugev poliitiline tahe ning soov protsesse muuta läbipaistvamaks, lihtsamaks ning korruptsioonivabamaks, oskuslik protsesside ja olukordade planeerimine, mis välistaks võimalused korruptsiooniks. Ennetustöö ning korruptsioonivastaste meetmete kasutamisega tekib alati lisakulu, millega tuleb juba varakult arvestada ehk on vaja ressursse, et ennetustegevus oleks võimalikult efektiivne, pikaajaline ning eesmärgi täitev. (Mishra, 2007, p. 374)

Browni (2015, pp. 36-37) läbiviidud läbipaistvuse uuringust selgub, et läbipaistvus on heas valitsemistavas hädavajalik ning korruptsiooni ennetuse alustala. Samuti on läbipaistvus vajalik protsesside vastutaja välja selgitamiseks ehk kui on tehtud viga või inimeste jaoks jääb protsess ebaselgeks, siis vastutaja olemasolu korral saab info lihtsasti kätte. See muudab inimeste jaoks protsessi läbipaistvamaks. Browni uuringu kohaselt nähti suurima probleemina vaikimiskultuuri, kus ei ole võimalik välja selgitada, kas käituti õigesti. Selleks, et suurendada läbipaistvust, on oluline muuta vastutuse selgust ning nõudmisi, koolitada töötajaid, määratleda täpsed avaldamise tingimused, kriteeriumid ja aeg ning muuta teabevalduse protsesse. Korruptsiooniriske aitab maandada vaikimiskultuurile vastanduv aus, läbipaistev ning avatud kultuur, kus inimesed julgevad märgata ja teavitada rikkumisest. Korruptsiooniriske maandades

on tõenäoline, et rikkumised avastatakse varajases staadiumis ning seetõttu on võimalik raskemaid tagajärgi ära hoida. (Pulay, 2014, p. 134)

Riikides nähakse ühe nõrkusena süütegude ennetamisel ebapiisavat dokumenteerimist ning ka nõrka juhtimist. Ühe lahendusena leiti detsentraliseerimist süsteemides, mis tagab suurema juurdepääsu protsessides olevale teabele ning konkursside tulemustele. Järgmise mõjutegurina korruptsiooni ennetamisel on hea valitsemistava. Hea valitsemistava on reeglite kogumik, millele võiksid kõik protsessid avalikus sektoris vastata. Hea valitsemine võiks olla osaluspõhine, konsensuslik, orienteeritud, vastutustundlik, läbipaistev, reageeriv, tõhus, õiglane ning järgida õigusriigi põhimõtteid. (Kohler & Dimancesco, 2020, pp. 2-3)

Läbipaistvus tähendab seda, et protsessid on mõistetavad ning olemas on täpsed kriteeriumid, kuidas otsus langetatakse. Läbipaistvuse suurenemisega mõistavad inimesed, miks otsus tehti. Samas nõuab läbipaistvuse suurendamine ka rohkema teabe avalikustamist. Märksõnad läbipaistvuse defineerimiseks on avalikkusele nähtavad, kättesaadavad ning arusaadavad teenused ja protsessid. (Kohler & Dimancesco, 2020, p. 3)

Oluliseks kriteeriumiks korruptsiooni ennetamisel on vastutuse olemasolu. Vastutus tähendab, et protsessidel on eraldi vastutajad, kellelt saab vajadusel võtta seletusi olukorrale. Vastutuse võtmine aitab vähendada korruptsiooni ning muudmoodi kuritarvitamist. See aitab tagada vastavuse seadustele ja reeglitele ning aitab parandada tulemuslikkust, sest vajadusel peab vastutaja andma seletusi protsesside käigu ning tulemuste kohta. (Kohler & Dimancesco, 2020, pp. 4-5)

Lõputöös on uuritud peamiselt toetuste andmise kriteeriume, mis on seotud ka võimalustega osalusprotsessis kaasa teha ning arendada kogukonda. Ühe keerulise läbipaistvuse küsimusena nähakse osalusprogrammide tulemuste hindamist. Paljud kohalikud omavalitsused on kasutanud kodanike kaasamiseks veebilahendusi, mida võib olla raske kontrollida ning hinnata. Soonhee Kim ja Jooho Lee (2019, pp. 1021-1022; 1033-1034) tõid oma uuringus välja, et läbipaistvuse mõistmiseks tuleb välja töötada hindamise mudel, mis ei sõltu kohast, kus osalusprogramme esitatakse, ning on arusaadav ja lihtne jälgida. Hindamine peab olema erapooletu ning ühtne kõikide hindamiste vältel. Uuringu tegijad leidsid seose ka osalusprogrammides osalemise ning läbipaistvuse tõusu vahel. Kui suureneb osalus, siis on rohkem inimesi huvitatud ka uurima, kuidas osalusprogramme välja antakse. See tõstab kohalike omavalitsuste vajadust muuta programme läbipaistvamaks ning arusaadavamaks. See tähendab, et mida suurem on konkurents programmidele, seda rohkem keskendub kohalik

omavalitsus sellele, et kogu protsess oleks läbipaistev. Paljud osalusprogrammid on viidud üle veebilahendusele, kus on inimeste jaoks informatsioon rohkem kättesaadavam ning seetõttu suureneb ka läbipaistvus. (Kim & Lee, 2019, pp. 1021-1022; 1033-1034)

Lisaks eelnevatele on läbipaistvuse selgitamise kriteeriumiks avalik ja kättesaadav teave. Selle kohaselt peab olema otsitav teave inimestele kasutajasõbralikult ning kiiresti leitav, arusaadav, selge kirjapandud ning samuti peavad sarnaselt olema leitavad ka tulemused ja kokkuvõtted. Uuringu kohaselt suureneb läbipaistvus, kui teadlikult sellele rõhku panna ja ka inimeste teadlikkust suurendada. (Gabriel & Castillo, 2019, pp. 453-454)

Aruandluskohustus on üks osa läbipaistvuse kriteeriumidest. Aruanded annavad ülevaate ning võimaluse tutvuda protsessidega, samuti kindluse, et kõik tehti vastavalt seadusele. Mida rohkem töötajaid ja huvigruppe on kaasatud tegevustesse, seda tõenäolisem on ka läbipaistvus. Siiski tuleb jälgida, et läbipaistvus iseenesest ei ole tõhus, kui seda ei järgita igapäevastes tegevustes. Läbipaistvuse tõhusus sõltub sellest, kui kättesaadav on teave avalikust infost, juurdepääs teenustele ja vastutus. (Gabriel & Castillo, 2019, pp. 453-454)

Korruptsioonivastaseid meetmeid ning ennetamise võimalusi on mitmeid, kuid nende efektiivsust ja otstarbekust tuleb hinnata vastavalt keskkonnale, ühiskonna normidele ja olukorrale. Lõputöö keskendub kohalikes omavalitsustes läbipaistvuse ning korruptsioonivastaste meetmete kasutamise uurimisele. Kohalikud omavalitsused avaldavad kodanike igapäevaelule suurt mõju, olles inimestele kõige lähem ametiasutus. Selleks, et inimestel tekiks usaldus riigi vastu ning võrdsus, tuleb esmalt tegeleda korruptsiooniga võitlemisega just sellel tasandil. (Masters & Graycar, 2016, p. 46)

Kokkuvõtvalt võib korruptsiooni esineda kõikjal - nii avalikus kui ka erasektoris, hästi või halvasti rahastatud või tehniliselt lihtsates kui ka keerulistes süsteemides. Korruptsioonil on palju erinevaid definitsioone ning ennetustegevuste tegemiseks on oluline teada korruptsiooni käsitlust Eestis. Korruptsiooni on raske kontrollida keerulisuse tõttu, samuti on raske tõmmata joont, millised teod on korrumpeerunud, millised on lihtsalt ebaefektiivsed või ebaõnnestunud. Samuti on korruptsiooni raske avastada seetõttu, et inimesed ei julge tegudest teatada kättemaksu kartes. Oluline on tõsta inimeste teadlikkust korruptsioonist. Üheks ennetusvaldkonnaks on läbipaistvuse tõstmine, mis suurendab usaldust riigi vastu ning aitab korruptsiooni varasemas staadiumis avastada. Eestis on korruptsioon kui nähtus kriminaliseeritud ning selle ennetusega tegeletakse pidevalt läbi korruptsioonivastaste tegevuskavade ja strateegiate loomise. Selleks, et muuta riiki läbipaistvamaks, tuleks alustada

kohalikest omavalitsustest, sest elanikud puutuvad kõige rohkem igapäevatoimetustes nendega kokku ning inimeste puhul algab riigi maine kujundamine juba kohalike omavalitsuse tegemistest.

2. KOHALIKE OMAVALITSUSE TOETUSTE LÄBIPAISTVUS

2.1 Uuringu läbiviimise meetodika, protsess ja valim

Töö raames viiakse läbi kvalitatiivne empiiriline uuring (Laherand, 2008, lk 177–178; Hirsjärvi, *et al.*, 2010, lk 152). Uuringu eesmärk on selgitada välja toetuste jagamise süsteemi läbipaistvus ning korruptsiooniennetuslike meetmete kasutamine Eesti kohalikes omavalitsustes. Uurimisstrateegiana kasutatakse juhtumianalüüsi, mille raames autor käsitleb juhtumina kohalike omavalitsuste toetuste andmise läbipaistvust (Creswell, 2013, p. 98; Yin, 2009, p. 13). Kõik analüüsitud Eesti kohalikud omavalitsused on toodud välja lisas 1 (vt lisa 1).

Empiirilises uuringus kasutatakse andmete kogumiseks dokumendianalüüsi, mis jaguneb hindavaks analüüsiks ja kvalitatiivseks sisuanalüüsiks. Dokumendianalüüsi puhul on võimalik vaadelda informatsiooni kontekstis ning leida täpsed rõhuasetused ning erinevused (Flick, 2009, p. 259). Dokumendianalüüs on jaotatud kolmeks etapiks, millest esimene ja kolmas etapp on viidud läbi põhinedes kvalitatiivsel sisuanalüüsil ning teine etapp hindaval analüüsil. Analüüsimisel on kasutatud eesmärgistatud valimit (Teddlie & Yu, 2007, p. 77), mis koosneb 79-st kohaliku omavalitsuse kodulehest (vt lisa 1) ning mittetulundustegevuste toetuste määrusest (vt lisa 2).

Võrreldes teiste kvalitatiivsete uurimismeetoditega on dokumendianalüüs tõhusam ja kättesaadavam, kuna analüüsitavad andmed on juba olemas kohalike omavalitsuste kodulehtedel. Miinustena on dokumendianalüüsis ebapiisav detailsus ehk teemad, mida uurija soovib analüüsida, ei pruugi olla piisavalt lahti seletatud ja detailsed. Viimane miinus on seotud uurija selektiivsusega ehk detailid võivad jääda märkamata. (Bowen, 2009, pp. 31-32) Dokumendianalüüsis on püütud miinused võimalikult hästi elimineerida, mistõttu on hindamisel kasutatud kindlaid kriteeriume, mis aitab infot analüüsida lähtuvalt eesmärgist ning kasutatud kõikide dokumentide analüüsimisel ühtset süsteemi.

Dokumendianalüüsi esimese etapina sooviti teada saada ning analüüsida, milliseid toetusi üldiselt jagatakse noortevaldkonnas ning leida populaarsemad toetused. Dokumendianalüüsi esimene etapp on kooskõlas esimese uuringuküsimusega „Millised on populaarsemad noortevaldkonnas jagatavad toetused?“. Esimeses etapis analüüsis autor Eesti 79 kohaliku omavalitsuse kodulehti (vt lisa 1) eesmärgiga selgitada välja kõik toetused, mida jagatakse noortele vanuses 7-26 eluaastat või samas vanuses noortele suunatud tegevustele. Andmete kogumisel lähtuti põhimõttest, et kogutakse infot vaid selliste toetuste kohta, mille sihtrühm on

noor, noore vanem või noorsootöös tegutsev organisatsioon ning toetuse eesmärk on toetada noore arengut. Kodulehti analüüsiti ajavahemikus 03.01-15.02.2022. Vajadusel küsis autor lisainfot kohalike omavalitsustelt teabenõude kaudu (vt lisa 3). Andmeanalüüsimetodina kasutas autor kvalitatiivset sisuanalüüsi. Kvalitatiivse sisuanalüüsi plussideks on täpsus, tundlikkus ja võimalus tähelepanu pöörata harva esinevatele seostele. Miinusteks on võimatus täpsetel alustel võrrelda erinevaid tekste ning väga suur analüüsi läbiviija roll. (Tartu Ülikool, 2020) Töö autor on analüüsinud kitsaskohti ning püüab neid vältida tehes analüüsi sammhaaval, süstematiseeritult ning järgides kindlaid protseduurireegleid. Esimese uurimisküsimuse lahendamiseks koostab autor kohalike omavalitsuste kodulehtede info põhjal kategooriatest moodustunud koodipuu (vt lisa 4) ja tabeli toetustest (vt lisa 5) ning analüüsib, millised toetused korduvad. Autor kasutas kvalitatiivset sisuanalüüsi just seetõttu, et toetustel võivad olla erinevad nimed, kuid sisu on sarnane, seetõttu soovib autor teada saada sisuliselt toetuste korduvust.

Dokumendianalüüsi teise etapina hinnati, kui läbipaistvad on noortevaldkonnas jagatavate toetuste määrused, kasutades selleks hindavat analüüsi. Teine etapp on kooskõlas teise uuringüküsimusega „Kuidas on omavalitsused noortele toetuste jagamisel korruptsiooniriske ennetanud?“. Hindava analüüsi raames uuritakse, kuidas erinevad toetuste andmise kriteeriumid kohalikes omavalitsustes. Hindav analüüs püüab tagantjärele hinnata, missugused on õigusaktide tagajärjed ehk kas toetuste määrused võivad sisaldada riske korruptsiooni olukordade tekkeks (Hall & Hall, 2004, p. 29). Hindavas analüüsis hindab autor läbipaistvuse kriteeriumidele vastavust, kas toetus vastab kriteeriumile (+) või mitte (-) (vt lisa 6). Hiljem on tehtud üldistusi koondades infot, kui palju iga kohalik omavalitsus vastab kriteeriumidele ning millised on probleemsed kriteeriumid.

Hindava analüüsi eelisteks on võimalus mõista täpseid protsesse ning teha üldistusi, mis töötab ja mis mitte. Samuti on võimalik hindava analüüsiga selgitada parendust vajavad valdkonnad ning tugevused. Hindava analüüsiga on võimalik saada aru üldisest olukorrast ning leida võimalikke mustreid, mis mõjutavad teisi tegureid. Hindava analüüsi miinusteks on võimalus jääda liiga üldiseks ning suur roll on uurija hindamisel ja tekstist arusaamisel. (QuestionPro, 2020) Autor on veendunud, et hindavat analüüsi on hea kasutada, sest see võimaldab välja tuua noortevaldkonna toetuste andmise protsessi parendust vajavad kohad ning tugevused.

Toetudes teooriale, koostas autor korruptsiooni ennetamise märksõnad: läbipaistev, vastutustundlik, jätkusuutlik, usaldusväärne ja tõhus süsteem (vt käesolev töö lk 19). Ühe nõrkusena kohaliku omavalitsuse protsessis on vähene dokumenteerimine, seetõttu analüüsib

autor toetuste jagamise dokumenteerimist (vt käesolev töö, lk 19). Kriteeriumide koostamisel on lähtunud läbipaistvusest ning sellest, kuidas on võimalik seda suurendada ning protsesse lihtsamaks muuta. Läbipaistvad protsessid on mõistetavad ning olemas on kriteeriumid, kuidas otsus langetatakse, samuti on tegevus avalikkusele nähtav, kättesaadav ja arusaadav. Läbipaistvuse suurendamisel on oluline hindamine, mis peab olema erapooletu ning ühtne kõikidele, samuti peab olema võimalus tutvuda andmetega ning vajadusel esitada kaebus, kui tundub, et tulemused on ebaausad (vt käesolev töö, lk 19). Läbipaistvus suureneb, kui teave on avalik ja kättesaadav, mis tähendab ka muuhulgas kasutajasõbralikku, kiiresti leitavat, arusaadavat ning selge keelega dokumentatsiooni. Lisaks sellele on oluline aruandluskohustus, mis tagab rikkumiste avastamise ning aitab mõista tegevusi (vt käesolev töö, lk 20). Teoreetilistest lähtekohtadest lähtuvalt on autor koostanud kümme kriteeriumit, millega on võimalik hinnata, kui läbipaistvad on toetused Eesti kohalikes omavalitsustes.

Tabel 1. Dokumendianalüüsi kriteeriumid (autori koostatud)

Kood	Kriteerium	Kriteeriumi kirjeldus
1A	Toetuse kättesaadavus	Toetuse andmise kord on avalikult kodulehel üleval ning kaasajastatud
1B	Toetuse kriteeriumid	Toetuse korras on selgelt toodud toetuse andmise kriteeriumid. Dokumendi keelekasutus on kasutajasõbralik.
1C	Sihtrühm	Välja on toodud toetuse saamise sihtrühm.
1D	Juhised toetusele kandideerimiseks	Dokumendis on kirjas, kuidas saab taotleda - kirjas on keskkond ja vajalikud dokumendid.
1E	Toetuse saamise ajaraamistik	Välja on toodud periood, millal saab toetust taotleda, millal selgub otsus ning kui kaua saab toetust kasutada.
1F	Toetuse saamise hindamine	Selgitatud on protsesse, kuidas hinnatakse, kes kvalifitseerub toetusele. Toodud on välja kriteeriumid, hindamise selgus ning võimalused protsessidega tutvumiseks.
1G	Komisjon	Toetuse määramiseks on koostatud eraldi vähemalt 3-liikmeline komisjon
1H	Avalikustamine	Toetuse saajad avalikustatakse
1I	Aruandlus	Toetuse saajatel on aruandekohustus
1J	Vaidlustamine	Toetusele kandideerijatel on õigus esitada vaie, kui otsus tundub ebaõiglane või vähe põhjendatud. Määruses on toodud välja, kas ja kuidas on võimalik esitada vaiet.

Viimase etapina sooviti võrrelda mittetulundustegevuste toetuste määruseid. Selleks kasutas autor kvalitatiivset sisuanalüüsi. Viimases etapis on kodeerimiseks kasutatud varasemalt hindavas analüüsis kasutatud läbipaistvuse kriteeriume ning see on kooskõlas kolmanda uurimisküsimusega „Kuidas erinevad kohalike omavalitsuste lõikes toetuste jagamise kriteeriumid?“.

Analüüsimisel kasutati tarkvarasid *Microsoft Excel* ning *Microsoft Word*. Kategooriatesse jagamiseks kasutas autor suunatud kodeerimist (Kalmus, jt., 2015), mille kohaselt lähtuti dokumentide struktureerimisel hindava analüüsi kriteeriumitest (vt lisa 7). Analüüsitehnikana

kasutas autor horisontaalset analüüsi (Babbie, 2013, p. 391). Horisontaalses analüüsis kogub autor erinevatest dokumentidest kokku kõik konkreetse kategooria kohta käivad andmed ning võrdleb neid. Selline lähenemine annab võimaluse rohkem üldistada situatsioone ning leida seosed erinevate valdkondade vahel (Tartu Ülikool, 2020). Kuna autor soovib teada saada üldiseid murekohti toetuste jagamisel, siis horisontaalanalüüs on selleks parim võimalus.

2.2 Kohalike omavalitsuste dokumentide läbipaistvuse hindamine

Dokumendianalüüsis analüüsitakse kvalitatiivsest sisuanalüüsist lähtuvalt kohalike omavalitsuste kodulehti (vt lisa 1) eesmärgiga selgitada välja, millised on noortevaldkonnas populaarsed toetused, samuti, kui kasutajasõbralikud on kohalike omavalitsuste kodulehed ning millised on peamised sihtrühmad. Kõikide dokumendianalüüsi koodide ja kategooriatega on võimalik tutvuda lisa 4 (vt lisa 4).

Esimese kategooriana analüüsis autor toetuste asukohti. Kategoorias on kokku 9 koodi (vt lisa 4 kategooria 1). Analüüsimisel selgus, et üldiselt on kohalike omavalitsuste kodulehed sarnase ülesehitusega, mis lihtsustab ka toetuste leidmist. Üldjuhul oli võimalik leida toetused üles „Valdkonnad“ (kood 1) rubriigist ning „Noored, noorsootöö, kultuur, haridus“ alarubriikidest. Siiski leidis ka kodulehti, kust toetuste info oli „õigusaktide“ (kood 6) või „eeskirjad ja korrad“ (kood 7) rubriikides. Siiski ei olnud võimalik kõikidelt kodulehtedelt infot toetuste kohta leida, mistõttu küsis autor 13 kohalikult omavalitsuselt teabenõude kaudu infot (vt lisa 3) toetuste kohta, mida jagatakse noorele vanuses 7-26 eluaastat, tema vanemale või tegevustele, mis on suunatud vastavas vanuses noortele. Teabenõude küsimiseks oli vaja täita kodulehel olev küsimustiku vorm, mis on kasutajasõbralik lahendus. Mõne kohaliku omavalitsuse puhul pidi kodulehele sisse logima või ei leidnud autor üldse kodulehelt infot teabenõude esitamise võimaluste kohta. Teabenõudele ei vastanud 5 kohalikku omavalitsust, mistõttu pole võimalik hinnata ka nende kohalike omavalitsuste läbipaistvust.

Järgmise kategooriana soovis autor teada saada, kui kättesaadav ja mõistetav on toetuste info (vt lisa 4 kategooria 4). Kategoorias on kokku 4 koodi. Enamikel kodulehtedel oli toetuse taotlemiseks vajaminev info ühes kodulehe rubriigis (kood 1), sealhulgas määrus ja seletus olid ühes rubriigis (kood 2). Siiski oli ka kodulehti, kus määrus ja seletus olid erinevates rubriikides (kood 3), mis võib raskendada toetuse taotlejal info leidmist. Enamikel kodulehtedel oli info hästi kättesaadav ning kodulehed sarnase kujundusega, mis lihtsustab arusaamist. Enamikel kodulehtedel on olemas ka võimalus teabenõude esitamiseks (kood 4), mis annab võimaluse

küside juurde infot, kui kodulehel olev info jääb arusaamatuks. Mõned kodulehed olid keeruka keelekasutusega, mis võib hirmutada noori toetuste taotlemisest eemale.

Kolmanda kategooriana analüüsis autor toetuste liigitust. Kategoorias on kokku 8 koodi. (vt lisa 4 kategooria 2) Autor koostas saadud andmetest tabelid (vt lisa 5 tabel 1) ilmestamaks, milliseid toetusi jagatakse noortevaldkonnas ja milliseid jagatakse enim. Toetusi oli kodulehede andmete põhjal jagatud mitmeti (vt lisa 6 tabel 2). Mõned kohalikud omavalitsused on jaganud toetusi eelarve põhjal: riiklikud toetused (kood 1) ning kohaliku omavalitsuse eelarvest toetatud toetused (kood 2). Teised on jaganud toetusi sissetulekust sõltuvateks (kood 3) ja mittesõltuvateks (kood 4). Analüüsid selgus, et kohalikud omavalitsused on toetuse jagamisel lähenenud erinevate nurkade alt: näiteks antakse toetusi organisatsioonidele, kes tegutsevad noortega, noortele endale või perekonnale üldisemalt. Mõned toetused on üldiselt noortele, kuid mõned on vaid vähekindlustatud või lasterikastele peredele (kood 5). Vähesed kohalikud omavalitsused on lahendanud toetuste andmise läbi mittetulundusühingute, kellele antakse õigused toetusi välja anda. Lisaks sellele on erinevalt lahendatud toetuste jagamine: mõnda toetust jagatakse kõigile (kood 8), sotsiaaltoetusi enamasti vähekindlustatud peredele (kood 6) ning mõnele toetusele tuleb toetuse saajal kandideerida (kood 7). Autor on koostanud kategooria ka sihtrühmast (vt lisa 4 kategooria 3). Selles kategoorias on kolm koodi, mille kohaselt jagatakse toetusi lastevanematele (kood 1), organisatsioonidele (kood 2) ja noortele endile (kood 3).

Viimase kategooria moodustas noortevaldkonna toetused, mis esinesid enamikes kohalikes omavalitsuses. Kategoorias on kaks enim esinevat toetust (vt lisa 4 kategooria 5), kuid kõigi toetustega on võimalik tutvuda lisa 5 (vt lisa 5 tabel 1). Enim antakse välja mittetulundustegevuste toetust (kood 2), mis ei ole küll päris ainult noortevaldkonna toetus, kuid üks sihtrühm on noortevaldkond ja noorsootöö. Üldjuhul toetatakse mittetulundustegevusi kohaliku omavalitsuse eelarvest. Autori arvates on mittetulunduslike tegevuste analüüs oluline, sest tegemist on väga laia sektoriga, tegevustel on kindel eesmärk ning juhtimine toimub kollegiaalselt.

Teine kõige enam levinud toetus on huvihariduse ja huvitegevuse toetus (kood 1). Huvihariduse ja huvitegevuse toetust antakse välja nii kohaliku omavalitsuse eelarvest kui ka riiklikust eelarvest. Sihtrühm toetuste andmisel on veidi erinev: mõnes kohalikus omavalitsuses antakse vaid huvitegevuse pakkujale, teistes vaid noorele, mõnes mõlemale. Enamikes kohalikes omavalitsustes antakse huvihariduse toetusi peamiselt vähekindlustatud peredele. Üldiselt on huvihariduse ja huvitegevuse toetuse aluseks riigikogu 12.04.2017 vastuvõetud noorsootöö

seaduse, erakooliseaduse ja huvikooli seaduse muutmise seadus, millega loodi võimalus kohalikel omavalitsustel toetada täiendavalt huvitegevust, eesmärgiga jõuda suurema hulga noorteni ning mitmekesistada ja parandada huvihariduse ja -tegevuse kättesaadavust. (Eesti Noorsootöö Keskus, 2018) Sellise võimaluse loomine võib olla ka üks põhjuseid, miks on pea kõikides kohalikes omavalitsustes olemas huvihariduse- ja tegevuse toetus. Samuti võib põhjuseks olla soov üldiselt noorte vaba aega sisustada. Siiski on huvihariduse ja huvitegevuse toetust raske analüüsida, kuna sellist toetust ei ole võimalik analüüsida üheste kriteeriumide alusel.

Kodulehti analüüsid selgus, et nimeliselt võivad olla toetused erinevad, kuid sisu on sarnane. Analüüsid kõigi 79 kohaliku omavalitsuse kodulehti, selgus, et on korduvaid toetusi ning selliseid, mida esineb vaid mõnes kohalikus omavalitsuses. Dokumendianalüüsina toetuste kaardistamine saavutas eesmärgi, sest saadi teada, milliseid toetusi üldiselt jagatakse kohalikes omavalitsustes, mis oli ka esimene uurimisülesanne. Kohalike omavalitsuste kodulehed on sarnase ülesehitusega ning enamasti on info kiirelt leitav ning noortele sobiliku keelekasutusega. Muret tekitab teabenõuetele vastamine, sest igal kodanikul on õigus küsida teabenõude alusel kohalike omavalitsuste dokumente, millele peaks kohalik omavalitsus vastama 5 tööpäeva jooksul. Teabenõudele vastamata jätmise korral ei pruugi kodanikud saada infot kätte ning seetõttu ei ole protsessid läbipaistvad ja rikuvad avalikustamise põhimõtteid.

2.3 Mittetulundustegevuste toetuste vastavus läbipaistvuse kriteeriumitele

Dokumendianalüüsi teise ja kolmanda etapina analüüsitakse mittetulundustegevuse toetuste määrusi, sest see oli kõige populaarsem noortevaldkonnas jagatav toetus. Toetuste määruseid analüüsitakse kindlate kriteeriumite alusel, koostades hindava analüüsi kriteeriumitele vastavuse tabeli (vt tabel 1, käesolev töö, lk 24) ning koodipuu tähtsamate märksõnadega (vt lisa 7). Autor on otsinud infot 79 kohaliku omavalitsuse mittetulundustegevuste toetamise võimaluste kohta, millest kodulehtede info, Riigi Teataja info ning teabenõude küsimise põhjal leiti 78 Riigi Teataja määrust ning 1 määrus failina (vt lisa 2). Dokumente on analüüsitud, et leida kriteeriumidele vastavus nii hindava analüüsi kui ka kvalitatiivse sisuanalüüsiga.

Järgnevalt on lõputöö autor analüüsinud toetuste infot kajastavaid määruseid lähtudes läbipaistvuse kriteeriumidest. Kriteeriumeid kokku on kümme (vt tabel 1, käesolev töö, lk 24). Igas kohalikus omavalitsuses ei olnud toetused sama nimega, mistõttu on analüüsitud koos sarnase sisuga toetuseid.

Hindava analüüsiga soovis autor hinnata mittetulundustegevuste toetuste korrupsiooniriski kohalikes omavalitsustes. Hinnates olukorda üldiselt, on hea tõdeda, et kohalikud

omavalitsused on teinud palju ära selleks, et toetused oleksid arusaadavad, läbipaistvad ning kõigile kättesaadavad. Üldine kriteeriumide täitvuse protsent oli 68% (vt lisa 6). Siiski vastas vaid üks kohalik omavalitsus kõigile kümnele kriteeriumile. Kõikidest kohalikest omavalitsustest 70 vastas vähemalt pooltele kriteeriumitele ning vähe oli neid, mis ei vastanud ühelegi kriteeriumile. Sellest võib järeldada, et kohalikud omavalitsused on heal tasemel, kuid esineb puudusi, mille likvideerimine aitaks veelgi tõsta inimeste jaoks usaldusväarsust. Peamised murekohad olid seotud komisjoni, hindamise, tulemuste avalikustamise ning vaidlustamisega (vt lisa 6).

Enim vastavad toetused kriteeriumidele seoses sihtrühma (94% määrustest) ja aruandlusega (96% määrustest). Peaaegu kõik toetuste saajad peavad hiljem esitama aruande, mis tagab läbipaistvuse, et projekt või tegevus on läbiviidud ning vastab varasemalt esitatud taotlusele. Samuti on olemas kontrollmehhanism, mis soodustab läbipaistvuse, selge ning arusaadava toetuste jagamise süsteemi moodustamist. Enamikel toetustel on toodud välja sihtrühm, et inimesed teaksid, kes saavad taotleda toetust. Enamikes toetustes oli välja toodud kriteeriumid toetuse saamiseks (90% määrustest), määrus oli kättesaadav ja ajakohastatud (90% määrustest), olemas olid selged juhised, kuidas toetusele kandideerida (85% määrustest) ning ajaraamistik kandideerimiseks (85% määrustest). Üldiselt heal tasemel oli hindamise kriteeriumide seletused (62% määrustest) ning komisjoni töö seletused (51% määrustest). Vähestest määrustest võis leida infot toetuste saajate avalikustamise (23% määrustest) ning vaidlustamise võimaluste (4% määrustest) kohta (vt lisa 6). Üldistatult võib öelda, et on olemas kriteeriumeid, mida on kajastatud enamikes määrustest, kuid on ka kriteeriumeid, mida on täitnud väga vähesed.

Hindava analüüsiga sai eesmärk täidetud ning võib analüüsist järeldada, et keskmiselt iga toetus vastab seitsmele kriteeriumile kümnest. Sellist seisut võib nimetada üldistatult heaks, kuid kindlasti on veel arenguruumi. Kriteeriumide täitmisega suudetakse ennetada ka korruptsiooniriski, kuna riskid on rohkem läbi mõeldud, maandatud ning läbipaistvus toetuste jagamisel on suurem.

Dokumendianalüüsi kolmas etapp on kvalitatiivne sisuanalüüs. Selleks analüüsib autor edasi hindavas analüüsis alustatud dokumente ehk mittetulundustegevuste toetuste määruseid ning koostab koodipuu lähtudes hindavas analüüsis kasutatud kümnest kriteeriumist. Kõik kategooriad ning koodid on toodud välja lisa (vt lisa 7).

Esimese kriteeriumina analüüsiti toetuse kättesaadavust, millest moodustus kaks erinevat kategooriat: avalikustamine ning kaasajastamine. Kõikidest kohalikest omavalitsustest vastas kriteeriumile 90% kohalikest omavalitsustest (vt lisa 6). Peamised koodid, mis enamikest

toetustes esinesid on „Riigi Teatajas“ (kood 1), „Valla kodulehel“ (kood 2) ja „Kodulehel õige redaktsioon“ (kood 3)(vt tabel 2). See tähendab, et enamikel on toetuse kirjeldus koos korraga valla kodulehel ning on võimalik leida Riigi Teatajas olev määrus. Siiski on mõningal määral kodulehtedel probleeme toetuste leidmisega, samuti oli link kodulehel vähestel vananenud või kodulehelt linki ei leidnud, kuid Riigi Teatajas oli määrus olemas. Üldiselt oli toetuste kohta info leidmine kasutajasõbralik ning lisaks kodulehel olevatele seletustele oli juures ka Riigi Teatajas olev kord.

Läbipaistvuse suurendamiseks on oluline, et kohalikel omavalitsustel oleks kodulehel ka link määrusele, mille raames antakse toetust välja ning määrusele viitav link peaks olema kaasajastatud. Näiteks võib vähendada usaldusväärst asjaolu, kui kodulehel on näha, et viimati uuendati lehekülge kolm aastat tagasi.

Tabel 2. Toetuste avalikustamine ja kaasajastamine (autori koostatud)

Kategooria	Koodid
Avalikustamine ja kaasajastamine	Kood 1. Riigi Teatajas
	Kood 2. Valla kodulehel
	Kood 3. Kodulehel õige redaktsioon

Järgnevalt analüüsiti toetuse andmise kriteeriume. Kokku vastas kriteeriumile 90% toetustest (vt lisa 6). Kategoorias „Toetuse andmise kriteeriumid“ on 16 koodi (vt tabel 3). Kõikides kohalikes omavalitsustes oli toodud välja, et isik, kellele toetust antakse, peab tegutsema KOV territooriumil (vt tabel 2, kood 1). Toetuse sihtrühm peab olema KOV elanikud või tegevused nende huvides (kood 2), eraldatud vahendite kasutamine peab olema kooskõlas KOV põhimõtete (kood 3), arengukavade ja valdkonna arengukavadega (kood 4). Läbipaistvuse tõstmiseks on oluliseks kriteeriumiks võlgnevuste puudumine (kood 5), selged eesmärgid toetuse kasutamiseks (kood 8), avalikele huvidele vastavus (kood 9), tegevuse jätkusuutlikkus (kood 10), varasem nõuetekohane aruandlus (kood 11) ning organisatsiooni varasem tegutsemine (kood 16). Kui enamikes toetustes oli toodud välja, et vaadatakse üldiselt varasemat tausta ning organisatsioonidel ka jätkusuutlikust ja ajalist kestvust, siis vähematel määrustel oli eraldi kirjas ka, et isik või esindaja ei tohi olla karistatud majanduslase, ametialase, varavastase või avaliku usalduse vastase süüteo eest (kood 12). Selle põhjuseks võib olla see, et kui on varasemalt karistatud, siis on suurem oht ka uute süütegude toimepanekuks. Koodidest selgusid märksõnad, millele võiks iga kohalik omavalitsuse toetuse määrused vastata, et saaks hinnata läbipaistvust. Toetuse andmise kriteeriumides peaks sisalduma jätkusuutlikkuse põhimõte, varasema laitmatu tausta kriteerium, tegevuse eesmärk ning kogukonna tegevusse kaasatus.

Tabel 3. Toetuse andmise kriteeriumid määrustes (autori koostatud)

Kategooria	Koodid
Toetuse andmise kriteeriumid	Kood 1. KOV territooriumil
	Kood 2. Sihtrühm elanikud ja nende huvides
	Kood 3. Eraldatud vahendid kooskõlas tegevustega
	Kood 4. Arengukava ja valdkonna arengukavad
	Kood 5. Ei ole võlgnevusi
	Kood 6. Omafinantseering vähemalt 10%
	Kood 7. Tegevuse kestvus aasta lõpuni
	Kood 8. Selgete eesmärkidega ja vastab avalikele huvidele
	Kood 9. Tegevuse jätkusuutlikkus
	Kood 10. Nõuetekohane varasem aruandlus
	Kood 11. Ei anta kui on pankrotis või juriidiline isik likvideerimisel
	Kood 12. Esindaja isik ei ole varasemalt karistatud
	Kood 13. Seltsingul on olemas kehtiv ühistegutsemise leping.
	Kood 14. Põhikirjaline eesmärk
	Kood 15. Toetust ei anta vallavalitsuse poolt asutatud kodanikühendustele
	Kood 16. Taotluse esitaja on selleks ajaks tegutsenud vähemalt kuus kuud

Järgmisena analüüsi, mida peab isik või organisatsioon tegema, et saada toetust. Kriteeriumile vastas 85% kõikidest kohalikest omavalitsustest. Kategoorias „Juhend taotlemiseks“ on 11 koodi (vt tabel 4). Peamiselt oli määrustes kirjeldatud vormikohase taotluse täitmist (kood 1) elektrooniliselt (kood 5) või paber kandjal (kood 6). Paljude määruste lisades oli toodud välja ka blanketid avalduse täitmiseks. Samuti oli toodud välja kohalike omavalitsuse õigus nõuda täiendavat dokumentide esitamist ja/ või nõuda omaosalust (kood 3). Omaosaluse nõue (kood 7) oli peamiselt nendes määrustes, kus sihtrühmana oli välja toodud organisatsioonid. Vähestel oli välja toodud maksimumsumma (kood 10), mida saab taotleda, SPOKU keskkond (kood 11), kus saab toetust taotleda ning oli toodud välja mitu erineva sisuga taotlust. Ühe olulise osana läbipaistvuse hindamisel on abikõlblikest ning eesmärgipärastest kuludest lähtumine (kood 8), mis tähendab, et iga kulu peab lähtuma suuremast eesmärgist ning ei tohi olla kulusid, mis eesmärke ei toeta. Enamikel toetuste määrustel oli defineeritud sellised kulud, mis tingimustele vastavad. Kõige napolisõnalisem lähenemine taotlemise juhendina oli, kui toodi lihtsalt välja, et taotluse vormid ja info taotlemise kohta avaldatakse veebilehel (kood 1). Läbipaistvuse hindamisel on koodidest olulised abikõlblike tegevuste mõiste (kood 8), eesmärkide saavutamiseks vajalikud kulud ja tegevused, võimalus mitmest kohast rahastuse taotlemiseks (kood 10) ja toetuse saamiseks vormikohane taotlus (kood 1).

Autori arvates on oluline kirjeldada mittetulundustegevuste toetuse määrukses taotlemise protsessi ning juhendada, kuidas seda teha, et isik, kes taotleb oskaks nõuetekohaselt taotleda ning kõigil oleks võrdne konkurents toetuse saamiseks.

Tabel 4. Juhised toetuste taotlemiseks (autori koostatud)

Kategooria	Koodid
Juhend taotlemiseks	Kood 1. Vormikohane taotlus
	Kood 2. Mitu erineva sisuga taotlust
	Kood 3. Õigus nõuda täiendavate dokumentide esitamist.
	Kood 4. Taotluse vormid ja info taotlemise kohta avaldatakse veebilehel
	Kood 5. Elektrooniliselt
	Kood 6. Paberandjal
	Kood 7. Õigus nõuda omaosalust
	Kood 8. Ainult abikõlblikud tegevused ja kulud eesmärkide saavutamiseks
	Kood 9. Võib taotleda toetust mitmest kohast
	Kood 10. Toodud välja maksimum summa taotlemiseks
	Kood 11. SPOKU keskkonnas

Neljas kriteerium oli sihtrühm ehk kellele toetusi jagatakse. Autori analüüsis vastas kriteeriumile 94% kõikidest kohalikest omavalitsusest. Selles kategoorias oli kokku 5 koodi (vt tabel 5). Kui varasematel kriteeriumidel olid selgelt enim kasutatavad koodid, siis sihtrühm oli toetuste määrustes veidi erinev. Peamine erinevus tekkis sellest, et kas jagatakse vaid juriidilistele isikutele, füüsilistele isikutele (kood 1) või mittetulundusühingutele või antakse kõigile. Mittetulundusühingutest olid esindatud määrustest MTÜ, SA ja seltsing (kood 4) või kokkuvõtvalt „vabaihendused“ (kood 5). Samuti oli mõnes määruses toodud eraldi välja, et rahastust võivad taotleda ka äriühingud (kood 2) või FIEd (kood 3). Autoril tekkis küsimus, miks peaks üldiselt taotlema mittetulundustegevuseks raha äriühing, kelle eesmärk on teenida kasumit. Läbipaistvuse puhul on oluline, et toetusi ei antaks seotud isikutele või on selline tegutsemine väga kaalutletud.

Tabel 5. Sihtrühm toetuste jagamisel (autori koostatud)

Kategooria	Koodid
Sihtrühm	Kood 1. Juriidilistele ja füüsilistele isikutel
	Kood 2. KOV osaluseta äriühing
	Kood 3. FIE
	Kood 4. MTÜ, SA, seltsing
	Kood 5. Vabaihendused

Järgnevalt analüüsis autor ajaraamistikku toetuse andmisel. Üldiselt oli ajaraamistik kõikidel kohalikel omavalitsustel sarnane. Kriteeriumile vastas 86% kohalikest omavalitsustest. Kategooria „Ajaplaan“ moodustus 11 koodist. Enamasti oli määrustest kirjeldatud protsessi järgnevalt: kõigepealt antakse toetuse potentsiaalsele saajale aega puuduste kõrvaldamiseks (kood 1), peale seda teeb komisjon eelotsuse koos tingimustega (kood 3) ning teeb selle taotlejale teatavaks (kood 4). Seejärel sõlmitakse leping (kood 5) ning kantakse üle toetus (kood 6). Pärast toetuse kasutamist peab esitama aruande (kood 7) või maksab summa tagasi (kood 8).

11). Kategoorias „Toetuse andmise kriteeriumid“ on 16 koodi (vt tabel 6). Peamiselt sõltus ajaplaani kirjeldus, kui detailidesse ja täpseks on tahetud minna. Üldiselt sõltus kriteeriumi lahti seletamine sellest, kas menetlusaeg on paindlik või kindlalt ära määratud. Läbipaistvuse märksõnadeks on toetuse saamise põhjendamine, lepingu sõlmimine ning muudatuse kooskõlastamine.

Tabel 6. Ajaplaan toetuste saamiseks (autori koostatud)

Kategooria	Koodid
Ajaplaan	Kood 1. Puuduste kõrvaldamine
	Kood 2. Komisjoni otsus
	Kood 3. Eelotsuse teotuse suuruse ja toetuse andmise tingimuste kohta
	Kood 4. Teavitus
	Kood 5. Lepingu sõlmimine
	Kood 6. Toetuse maksmine
	Kood 7. Aruandlus
	Kood 8. Kirjalik otsus eraldamise või mitteeraldamise otsusest
	Kood 8. Vallavalitsuse ettepanek muudatusteks
	Kood 9. Avaldatakse info vallalehes ja veebilehel
	Kood 10. Taotluse läbivaatamine ja nõuetele kontroll
	Kood 11. Toetuse saaja maksab tagasi eelarveaastal kasutamata jäänud summa

Järgmised kaks kriteeriumi on töö autor ühendanud koodipuud tehes, kuna vastused hakkasid korduma. Täpsemalt on ühendatud kriteerium „komisjon“ ja „toetuste hindamine“. Nendele kriteeriumidele vastas vähem kohalikke omavalitsusi kui eelnevatele, vastavalt 51% ja 62% kõikidest kohalikest omavalitsustest. Seda saab põhjendada sellega, et määrused on tihti üpriski napolisõnalised, mistõttu oli toodud välja näiteks, et hindab komisjon, kuid ei olnud välja toodud, mitme liikmeline. Kategooria „Komisjon“ moodustas 14 koodi (vt tabel 7). Toetust andis välja 3-12 liikmest koosnev komisjon (kood 1), mõnel oli komisjon asendatud vallavalitsuse või eriala komisjoniga (näiteks kultuurikomisjon). Peamiselt oli komisjonide töökorralduseks koosolek (kood 2) ning valik toimus hääletamise teel (kood 3). Samuti hinnati varasemalt individuaalselt (kood 5) ning hiljem koosoleku formaadis. Autor usub, et komisjoni töö on üks olulisemaid, mida hinnata, kui analüüsida toetuste saamise läbipaistvust, sest just nemad otsustavad, kes ja millises summas toetust saavad. Komisjoni kriteeriumitel on märksõnad, millest tuleks lähtuda määruste koostamisel, et määrus oleks läbipaistev: hindamise protokollimine (kood 8), taandamine seotud osapoolte puhul (kood 9), korruptsioonivastasest seadusest lähtumine, komisjoni otsustusvõimelisus (kood 13), komisjoni liikmete sõltumatus (kood 11) ja erapooletus, andmekaitse ning üldine hindamise kord. Seetõttu usub autor, et komisjoni kriteeriumi peaksid pea pooled kohalikud omavalitsused täiendama, et tekiks

läbipaistvus, kuidas toetusi jagatakse, kuna komisjon on peamine lüli, kelle otsusest sõltub, kas isik või organisatsioon saab toetuse.

Tabel 7. Komisjoni töökorraldus määruste põhjal (autori koostatud)

Kategooria	Koodid
Toetuse komisjon	Kood 1. vähemalt 3 liikmeline komisjon
	Kood 2. Töövormiks koosolek
	Kood 3. Tulemus hääletamise teel
	Kood 4. Kinnitab tingimused, üldsumma ning moodustab hindamiskomisjoni
	Kood 5. Algselt individuaalne hindamine
	Kood 6. Hindamisest tekib pingerida
	Kood 7. Õigus rahastada taotlus osaliselt.
	Kood 8. Hindamine protokollitakse ja allkirjastatakse hindamiskomisjoni liikmete poolt.
	Kood 9. Kui komisjoni liige on toetust taotleva Taotleja töötaja, liige, juhtorgani liige, taandab ta ennast otsustusprotsessist.
	Kood 10. Komisjoni liige peab taotluse üle ettepaneku või otsuse tegemisel kinni pidama korruptsioonivastases seaduses sätestatud toimingupiirangust.
	Kood 11. Sõltumatud ja erapooletud
	Kood 12. Konfidentsiaalsus
	Kood 13. Otsustusvõimelisus
	Kood 14. Õigus küsida lisaandmeid

Kaheksanda kriteeriumina on autor analüüsinud saajate avalikustamist. Läbipaistvuse suurendamiseks on oluline isikutel ja organisatsioonidel teada, kellele anti toetusi ja kellele mitte. Kriteeriumile vastas 23% kõikidest kohalikest omavalitsustest. Vähene kriteeriumile vastavus on seotud olukorraga, kus saajad küll avaldatakse kodulehel, kuid eraldi märget määruses, et seda tehakse, ei ole. Kuna autor analüüsis vaid määruseid, siis seetõttu ka enamik KOVidest ei vastanud kriteeriumile. Kategooria „avalikustamine“ moodustas kolm koodi (vt tabel 8). Märge toetuse saajate avaldamisele peaks olema määruses selle tõttu, et isikud ja organisatsioonid oskaksid sellega juba taotlemisel arvestada. Nendel, kel oli märge määruses sees, oli peamiselt toodud välja, et nimekiri (kood 1) ning summad (kood 2) avaldatakse kodulehel, samuti teatud juhtudel avaldatakse ka põhjendused (kood 3).

Tabel 8. Toetuste saajate avalikustamine (autori koostatud)

Kategooria	Koodid
Saajate avalikustamine	Kood 1. Toetuste saajate nimekiri avaldatakse kodulehel
	Kood 2. Toetuse summad avaldatakse kodulehel
	Kood 3. Taotluse rahuldamata jätmise otsus kirjalikult koos põhjendusega

Eelviimase kriteeriumina analüüsis autor aruandlust. Aruandlus on läbipaistvuse üks osa, kuna vaid aruandlusest on hiljem võimalik välja selgitada, kas ka tegelikult tehti projektis kirjas olevad tegevused ning mis täpsemalt õnnestus. Aruandluse kriteeriumi täitis 96% kõikidest

kohalikest omavalitsustest. See tähendab, et peaaegu kõigil oli toetuse jagamise kriteeriumiks hilisem aruandluse täitmine. Kategooria „aruandlus“ moodustus 11 koodist. Üldiselt peavad toetuse saajad ühe kuu jooksul (kood 1) pärast projekti lõppemist esitama aruande (kood 2). Järelevalve õigus on vallavalitsusel või linnavalitsusel (kood 3), mis tähendab, et järelevalve organil on õigus nõuda vajadusel raha tagasi (kood 4) või küsida lisadokumente. (vt tabel 9) Suuremate projektide puhul oli toodud ka välja, et vaja on vahearuanne esitamist (kood 5), mis aitab hoida silma peal projektide edenemisel ning võimaldab vajadusel kiirelt sekkuda. Samuti on kõigil toetuste saajatel raamatupidamise kohustus (kood 11) ning projekti jaoks saadud rahade kohta peab hoidma eraldi arvestust (kood 9). Autori arvates oli oluline, kuid vähestes määrustes kajastatud, et tehingud peavad olema tehtud pangaülekandega (kood 10). Oluline on see selle tõttu, et hiljem oleks võimalik rahalist liikumist jälgida ning vajadusel tuvastada rikkumised. Läbipaistvuse kriteeriumiks on olulised märksõnad seoses aruandlusega üldine aruandluse esitamise kohustus, raamatupidamise kohustus ning järelevalve.

Tabel 9. Aruandluse pidamine toetuse saamisel (autori koostatud)

Kategooria	Koodid
Aruandlus	Kood 1. 1 kuu jooksul peale projekti lõppemist
	Kood 2. Aruandluse koostatus
	Kood 3. Järelevalve õigus valla- või linnavalitsusel
	Kood 4. Õigus nõuda raha tagasi
	Kood 5. Tähtajad vahearuanne esitamiseks
	Kood 6. Esitab sisu- ja finantsaruande
	Kood 7. Esitab pangakonto väljavõtte või kuludokumendid
	Kood 8. Aruande menetlemise tähtaeg on kuni 30 päeva.
	Kood 9. Projektitoetuse saaja peab kajastama raamatupidamises toetuse ja omafinantseeringu kulud eraldi raamatupidamiskontodel.
	Kood 10. Kõik projektitoetusega ja omaosaluse finantseerimise toetusega tehtavad kulutused peavad olema teostatud pangaülekanetega
	Kood 11. Raamatupidamise kohustus

Viimase kriteeriumina analüüsib autor vaidlustamist. Vaidlustamise kriteeriumile vastas vaid 4% kõikidest toetustest. Kategooria „vaidlustamine“ moodustus neljast koodist. Vaidlustamise eesmärk on anda võimalus inimestel vaidlustada kohaliku omavalitsuse tegevust, kui tundub, et see ei ole õiglane või on ebaaus. Koodidest selgus, et üldiselt lähtutakse vaidlustamisel haldusmenetluse seadusest (kood 4) ning menetlemisega tegeleb ametiasutus (kood 2). Kuna haldusmenetluse seadusest tuleneb õigus vaidlustada, siis võib see olla ka põhjuseks, miks ei ole eraldi määrustest vaidlustamist välja toodud. Kui lähtuda noore seisukohast, siis arvab autor, et vaidlustamine võiks olla vähemalt toodud määrusesse sisse viitena haldusmenetluse seadusele, sest noor ei pruugi tulla selle peale, et võib vaidlustada või kuidas saab vaidlustada

otsust, kui näiteks noor ei saanud toetust, kuid ei ole saanud ka arusaadavat põhjendust, miks ei saanud.

Tabel 10. Toetuse vaidlustamine (autori koostatud)

Kategooria	Koodid
Vaidlustamine	Kood 1. Viidates otsuse vaidlustamise võimalustele
	Kood 2. Toetuse andmise ja maksmisega seotud vaidlusi lahendab ametiasutus
	Kood 3. Kui toetuse saaja ei nõustu ametiasutuse juhi otsusega
	Kood 4. Haldusmenetluse seaduses sätestatud korras

Üldiselt on kõik kohalike omavalitsuste määrused sarnase ülesehitusega ning sisuga. Peamised erinevused on seotud detailidega. Kvalitatiivne sisuanalüüs andis vastuse viimasele uurimisküsimusele ehk „Kuidas erinevad kohalike omavalitsuste lõikes toetuste jagamise kriteeriumid?“. Kvalitatiivne sisuanalüüs lähtus läbipaistvuse kriteeriumidest. Autor on iga kriteeriumi juurde toonud märksõnad, millest võiks kohalik omavalitsus lähtuda määruste koostamisel. Autor näeb suuremate puudustena hindamiskriteeriumide, komisjoni ja vaidlustamise valdkondi.

2.3 Järeldused ja ettepanekud

Käesoleva lõputöö uurimisprobleemi „Milline on Eesti kohalikes omavalitsustes noortele toetuste jagamise läbipaistvus?“ lahendamiseks püstitas lõputöö autor kolm uurimisküsimust. Antud alapeatükis analüüsitakse uurimisküsimuste täitmist lähtudes noortevaldkonna toetuste kaardistamisest, mittetulundustegevuste toetuste sisu- ja hindavast analüüsist ja võrreldakse uuringutulemusi lõputöö teoreetiliste lähtekohtadega. Alapeatüki lõpus on tehtud ettepanekud kohalikele omavalitsustele läbipaistvuse suurendamiseks ning arendusvõimalused lõputöö teemaga edasi minekuks.

Läbipaistvusest sõltub inimeste usaldus kohalike omavalitsuste vastu, mistõttu on oluline kõikides kohalike omavalitsuste protsessides jälgida läbipaistvusele vastavust (vt käesolev töö, lk 17-18). Autor on analüüsinud läbipaistvusele vastavust kümnes valdkonnas, koostades kriteeriumid lähtudes teoreetilisest osast. Peamised märksõnad läbipaistvuse hindamisel on läbipaistvuse suurendamine, teabe avalikustamine, kättesaadavus, arusaadavad protsessid, vastutus ja aruandlus (vt käesolev töö, lk 17-19). Sellised märksõnad selgusid nii teoreetilistest lähtekohtadest (vt käesolev töö, lk 17-19) kui ka analüüsist (vt käesolev töö, 2.3 alapeatükk), mistõttu usub autor, et kohalik omavalitsus võiks määruste koostamisel võtta arvesse selliseid märksõnu.

Uuringust selgus, et komisjoni töökorraldus ning vajadus on põhjendatud vaid pooltes määrustest (vt käesolev töö, lk 33). Siiski on komisjon taotluse saajaid valides avaliku sektori maine kujundaja, seetõttu vastutab komisjon sel hetkel tehtud otsuste üle. Seetõttu peab autor oluliseks komisjoni töö selgitamist määrustes. Samal seisukohal on ka teadlased, kes kinnitavad, et toetuste andmisel ühe eelistamist teisele võib pidada pisikorrupsiooniks, kui seda on tehtud arusaamatusest või täpsete kriteeriumide puudumisest tulenevalt (vt käesolev töö, lk 12). Selline tegutsemisviis viib usalduse kaotamiseni ning inimestel võib tekkida soov vahetada elukohta või langeb motivatsioon tegutseda kogukonna hüvanguks. Pisikorrupsiooni eelduseks võivad olla ebaselged kriteeriumid ning vähene vastutus, mida kinnitab ka teoreetiline osa (vt käesolev töö, lk 17). Kui ühe eelistamine teisele on tehtud ametniku kasu saamise eesmärgil, siis liigitub see suureks korrupsiooniks (vt käesolev töö, lk 17). Oluline on eesmärk ning tegevuste mõtestatus. Sellise situatsiooni parandamiseks on ühe teooria alusel pakutud võimalust õigusaktide kaudu muuta haldus- ja organisatsioonikultuuri (vt käesolev töö, lk 17).

Kõik kohalike omavalitsuse toetused olid toodud välja kodulehtedel ning Riigi Teatajas, samuti oli määrustes toodud välja, et soovitakse taotluse esitamist e-keskkondades või SPOKU keskkonnas (vt käesolev töö, lk 31). Ka varasemas teoreetilises osas selgus, et e-lahenduste kasutamine võib suurendada läbipaistvust (vt käesolev töö, lk 17). Autor on nõus teoreetiliste lähtekohtadega, sest e-keskkondi kasutades on protsessid paremini jälgitavad ning ametnikel on suurem roll infot edastada. Seetõttu tekib vastutus edastada õiget ja kaasajastatud infot, mille läbi suureneb ka läbipaistvus.

Uuringust selgus, et avalikustamise kriteeriumile vastas 23% kõikidest määrustest, mistõttu on see valdkond, millele tuleks tähelepanu pöörata (vt käesolev töö, lk 34). Samal seisukohal on ka teadlased. Ühe teoreetilise lähtekohana on leitud, et kui läbipaistvus suureneb, siis inimesed mõistavad, miks otsus tehti, kuid samas nõuab see ka teabe suuremat avalikustamist (vt käesolev töö, lk 19). Autor usub, et inimesed mõistavad, miks otsus nii tehti, kui põhjendatakse, miks saadi või ei saadud toetust ning avalikustatakse toetuste saajad, et igaüks saaks teha enda järeldused.

Autori koostatud koodipuu on üheks kõige enam koode sisaldanud kategooriaks komisjon ning ka üldiselt taotluse hindamine. Peamiselt on koodid seotud hindamise, hindamise kriteeriumidega, komisjoni töökorralduse ning erapooletuse säilitamisega. (vt käesolev töö, lk 34) Varasemalt uuritud teoreetilisest lähtekohast selgus, et läbipaistvuse saamiseks tuleks välja töötada hindamise mudel, mis ei sõltu hindamise kohast, on arusaadav ja lihtne jälgida (vt käesolev töö, lk 19). Hindamine peab olema erapooletu ning ühtne kogu hindamise vältel (vt

käesolev töö, lk 19). Autor usub, et analüüsi tulemused ning teoreetilised lähtekohad kattuvad, sest enamikes kohalike omavalitsuste määrustes on pandud rõhku hindamise läbipaistvusele ja arusaadavusele. Näiteks on toodud välja erapooletus ning taandamine, kui on seotud osapooled. Samuti oli paljudes määrustes toodud eraldi välja lisafail, kuidas täpsemalt hinnatakse ning millistest kriteeriumidest lähtutakse (vt käesolev töö, lk 33).

Aruandlus oli üks kõige enam analüüsis järgitud kriteeriume. Enamasti peavad kõik pärast toetuse kasutamist esitama aruande, mida kontrollib kohalik omavalitsus, kas toetust kasutati sihtotstarbeliselt ning õigesti. (vt käesolev töö, lk 34) Aruandluse olemasolu on oluline, et inimestel või organisatsioonidel oleks kindlus, et avalikuks kasutamiseks olev raha on kasutatud õigesti ning kõigi hüvanguks. Vastavalt teoreetilistele lähtekohtadele on aruandekohustus üks osa läbipaistvuse kriteeriumidest (vt käesolev töö, lk 19).

Inimesed soovivad olla aktiivsed kodanikuühiskonna eestvedaja ja arendajad. Selleks, et inimesed sooviksid teha midagi kohaliku omavalitsuse arendamiseks, on vaja läbipaistvaid ja arusaadavaid protsesse (vt käesolev töö, lk 19).

Tuginedes lõputöö teoreetilisele käsitlusele, uuringule ja järeldusele, teeb autor ettepanekud kohalikele omavalitsustele:

1. Muuta kodulehti lihtsamaks ning informatsioon kättesaadavamaks. Lisada kodulehtedel toetuste info juurde õiguslikud alused, et inimesel oleks kogu informatsioon kättesaadav.
2. Muuta noortele ja noorteorganisatsioonidele suunatud toetuste info keelekasutust vähem kantseliitlikumaks, et noor saaks kõigest aru ning oskaks tegutseda vastavalt korraldusele.
3. Tuua välja määrustest komisjoni töö korraldus: mitme liikmeline on komisjon ning kuidas töötab komisjon, samuti kas komisjoni tööd protokollitakse ning mida tehakse, kui on tegemist seotud osapooltega.
4. Lisada toetusi käsitlevatesse määrustes punkt vaide esitamise ning saajate avalikustamise kohta.

KOKKUVÕTE

Lõputöö eesmärgiks oli hinnata toetuste maksmise süsteemi läbipaistvust kohalikes omavalitsustes. Selleks sõnastas autor kolm uurimisküsimust ning neli uurimisülesannet. Lõputöö koosnes teoreetilisest osast ning uuringust. Teoreetiline osa annab ülevaate korruptsiooni erinevatest definitsioonidest, liikidest, mõjust, tekkepõhjustest, ennetamisest ning seosest läbipaistvusega.

Lõputöös on tehtud kvalitatiivne empiiriline uuring. Uuringuna viidi läbi kohalike omavalitsuste dokumentide analüüs, mis koosnes nii kvalitatiivsest dokumendianalüüsist kui ka hindavast analüüsist. Uuring viidi läbi kolmes etapis, millest esimene koosnes kodulehtede analüüsist, koondades infot toetuste kohta ning analüüsides kodulehtede kasutajasõbralikkust, teise etapina hinnati noortevaldkonnas enim jagatava toetuse ehk mittetulundustegevuste toetuste läbipaistvust ning korruptsioonivastaste meetmete kasutamist ning kolmanda etapina analüüsiti kvalitatiivse sisuanalüüsi põhimõttest lähtuvalt mittetulundustegevuste toetuste määruseid, leidmaks sarnasusi ning üldisi murekohti toetuste jagamise põhimõtetes. Kokku analüüsiti 79 kohaliku omavalitsuse kodulehte ning määrust.

Esimesele uurimisküsimusele „Millised on populaarseimad noortele jagatavad toetused kohalike omavalitsuste lõikes?“, leidis autor vastuse noortevaldkonna toetusi kaardistades. Antud uurimisküsimus tulenes vajadusest kaardistada üldist olukorda kohalikes omavalitsustes ning vajadusest leida hilisemaks analüüsiks toetus, mida jagatakse välja enamikes kohalikes omavalitsustes. Analüüsist selgus, et toetusi jaotatakse kohalikes omavalitsustes mitmeti. Näiteks jagatakse toetusi lähtudes sihtrühmast, sissetulekust, toetuse jagamise põhimõtetest ning eelarvelisest jaotusest. Enim jagatakse kohalikes omavalitsustes huvihariduse- ja huvitegevuste toetust, mittetulundustegevuste toetusi ning sotsiaaltoetusi. Lisaks nendele on eelpool mainitud toetused, mida jagatakse vähemates kohalikes omavalitsustes. Autor jagas toetused kümneks valdkonnaks lähtuvalt sihtrühmast ja eesmärgist. Toetuste analüüsist võib järeldada, et nimeliselt võib olla palju erinevaid toetusi, kuid sisu ja eesmärk on sarnased. Üldiselt on info kodulehtedelt lihtsasti leitav, sest kodulehed on sarnase ülesehituse ja kujundusega.

Teisele uurimisküsimusele „Kuidas on omavalitsused noortele toetuste jagamisel korruptsiooniriske ennetanud?“, leidis autor vastuse hindava analüüsiga. Hinnates olukorda võib järeldada, et kohalikud omavalitsused on teinud palju ära selleks, et toetused oleksid arusaadavad, läbipaistvad ning kõigile kättesaadavad. Üldine kriteeriumide täituvuse protsent

oli 68% ehk keskmiselt iga toetus ei vastanud kolmele kriteeriumile kümnest. Sellest võib järeldada, et kohalikud omavalitsused on heal tasemel, kuid esineb puudusi, mille likvideerimine aitaks veelgi tõsta inimeste jaoks usaldusväärust. Peamised murekohad olid seotud komisjoni, hindamise kriteeriumide, vaidlustamise ning tulemuste avalikustamisega.

Kolmandale uurimisküsimusele „Kuidas erinevad kohalike omavalitsuste lõikes toetuste jagamise kriteeriumid?“ leidis autor vastuse kvalitatiivse dokumendianalüüsiga. Peamised erinevused kohalikes omavalitsustes on seotud sihtrühma, hindamise selguse, vaidlustamise ja avalikustamisega. Toetuse läbipaistvus erines ka vastavalt sellele, kui põhjalikult olid protsessid lahti kirjutatud. Üldiselt olid toetuse andmise määrad sarnase ülesehitusega, mistõttu autor keskendus peamiselt detailidele.

Autori arvates on lõputöö eesmärk täidetud ning hinnatud toetuste maksmise süsteemi läbipaistvust kohalikes omavalitsustes. Läbipaistvuse suurendamiseks on teinud autor neli ettepanekut kohalikele omavalitsustele, mis puudutavad informatsiooni kättesaadavust, keelekasutust, komisjoni tööd ja vaiete esitamist.

Lõputöös on analüüsitud mittetulundustegevuste toetust, mida antakse välja enamikes kohalikes omavalitsustes. Arendusena saaks analüüsida kõiki eespool välja toodud noortevaldkonna toetusi ning nende vastavust kriteeriumidele. Samuti on võimalik arendusena viia läbi intervjuud toetuse saajate ning toetuste andjatega, et selgitada välja hoiakud ja põhjused, mis mõjutavad toetuste läbipaistvust.. Lisaks eelpool mainitule on võimalik teha ankeetküsitlus, saamaks teada üldist hoiakut toetuste andmise läbipaistvusest. Kõige suurema arendusena saaks sarnaseid protsesse analüüsida ka riiklike või Euroopa Liidu jagatavate toetuste puhul.

SUMMARY

The dissertation is relevant because the demand for grants has increased due to the economically unstable situation. The development plan for the youth sector also states that it wants to increase the number of youth organizations, which means that the demand for support will also increase. Young people are less aware of the risks of corruption, so it is important that the benefits that young people apply for are transparent, comprehensible and equal for everyone. In general, according to state data, the risk of corruption in local governments is high, which is why the focus should be on the corruption prevention of local governments.

The aim of the dissertation is to evaluate the transparency of the system of grants to young people in local governments. 4 research questions and 4 research tasks were created to accomplish the goal.

In the theoretical part of the work, it turns out that corruption has different definitions, but most of them are united by the fact that it is an abuse of trust. Corruption affects both the individual and the general level. The main effects are inequality, financial loss and mistrust. There are several ways to prevent corruption. One option is to increase transparency.

The qualitative study consisted of three steps. In the first step, it was found that the most popular grants are grants for non-profit activities and hobby education. Also, that websites are generally user-friendly because they have a similar structure but the problem is the timeliness of the information which often is scattered on different tabs.

In the second step, an evaluative analysis was performed. The regulations for grants for non-profit activities were analysed. Each grant was analysed on the basis of 10 criteria on a scale of 1 to 0. The overall compliance rate was 68%. On average, each regulation met seven out of ten criteria. Grants best meet the criteria related to the target group and reporting. There were problems with explaining the evaluation, making the results public, and contestation of results.

The last step was a qualitative content analysis. As a result of the qualitative content analysis, the keywords of transparency and the main problems were identified. In the thesis, 4 proposals were made to the local government to increase transparency.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

- Adorf, M., 2011. Rahvastiku vananemine on Eesti ühiskonna jaoks väljakutse. *Eesti Päevaleht*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://epl.delfi.ee/artikkel/51295823/rahvastiku-vananemine-on-eesi-uhiskonna-jaoks-valjakutse> [Kasutatud 15.10.2021]
- Babbie, E., 2013. *The Practice of Social Research. 13th ed.* Canada: Wadsworth, Cengage Learning.
- Bowen, G.A., 2009. Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Reasarch Journal*. 9 (2), pp. 26-40.
- Brown, J.M., 2015. A Disconnect between Policy and Practice: Defence Transparency in Australia. *Security Challenges*. 11 (1), pp. 29-38.
- Burov, R., 2020. *Vihjeandmise meetmete süsteemi loomine Eesti kohalikes omavalitsustes. Magistritöö.* Tallinn: Sisekaitseakadeemia.
- Dixit, A., 2016. Anti-Corruption Institutions: Some History and Theory. *The revision of the paper delivered at the International Economic Association Roundtable on Institutions*, pp. 2-22.
- Ewoh, A., Matei, A., Matei, L., 2013. Corruption, public integrity, and globalization in South-Eastern European states. A comparative analysis. *Theoretical & Applied Economics*, 20 (1), pp 8-20.
- Eesti Noorsootöö Keskus., 2019. *Huvihariduse- ja tegevuse toetus omavalitsustele.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://entk.ee/toetused/huvihariduse-ja-tegevuse-toetus-omavalitsustele/> [Kasutatud 12.02.2022]
- Filimonov, V., 2020. Korruptsiooni defineerimisest korruptsiooni preventsiiooni seisukohalt. *Juridica*. VII, pp. 487- 491.
- Flick, U., 2009. *An Introduction to Qualitative Research.* Fourth Edition. London: Sage Publications.
- Gabriel, A.G & Castillo, L. C., 2019. Transparency and Accountability Practices of Local Government Units in the Philippines: a Measurement from the Ground. *Public Organization Review*, 20, pp. 437-457.

Graycar, A. & Villa, D., 2011. The Loss of Governance Capacity through Corruption. *Governance*, 24(3), pp. 419–438.

Creswell, J.W., 2013. *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing Among Five Approaches*. 3rd ed. Los Angeles: SAGE.

Hall, I. & Hall, D., 2004. *Evaluation and Social Research*. New York: Palgrave MacMillan.

Haridus- ja Teadusministeerium., 2021. *Noortevaldkonna arengukava 2021-2035*. [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.hm.ee/sites/default/files/noortevaldkonna_arengukava_2021-2035_kinnitatud_12.08.2035.pdf [Kasutatud 20.09.2021].

Hea Kodanik., 2020. *Kuidas asutada mittetulundusühingut?* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://heakodanik.ee/kuidas-asutada-mittetulundusuhingut/> [Kasutatud 28.10.2021]

Heidenheimer, J, Johnston, M., 2002. *Political Corruption. Concepts and Contexts*. Third Edition

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P., 2010, *Uuri ja kirjuta*. Tallinn: Medicina.

Justiitsministeerium., 2021. *Korruptsioonivastane tegevuskava 2021-2025*, [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.korruptsioon.ee/et/korruptsioonivastane-tegevus/korruptsioonivastane-tegevuskava-2025>. [Kasutatud 20.09.2021].

Justiitsministeerium., 2010. *Kuriteoohvrite uuring 2009*. [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/14._kuriteoohvrite_uuring_2009.pdf [Kasutatud 20.09.2021].

Justiitsministeerium., 2020. *Korruptsioonivormid*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.korruptsioon.ee/et/mis-korruptsioon/korruptsioonivormid> [Kasutatud 20.09.2021].

Kalmus, V., Linno, M., Masso, A., 2015. *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys> [Kasutatud 27.11.2021].

Karistusseadustik (2001) RT I, 21.05.2021, 9.

Kaufmann, D., 2005. Myths and Realities of Governance and Corruption. *Global Competitiveness Report*, 06, pp. 81-98.

Keskriminaalpolitsei korruptsioonikuritegude büroo, 2020, *Ülevaade büroo 2018.-2019. aasta tegevustest*. [Võrgumaterjal] Leitav:

<https://www.politsei.ee/files/Korruptsioon/Trykised/kokkuvote-2018-2019.pdf?01efaab76a>
[Kasutatud 12.11.2021].

Kim, S., Lee, J., 2019. Citizen Participation, Process, and Transparency in Local Government: An Exploratory Study. *Policy Studies Journal*, 47(4), pp. 1020-1042.

Kikkas, M., 2016. *Hankementlusega seotus korruptsioonijuhtumid kohalikes omavalitsustes. Lõputöö*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Kohler, J & Dimancesco, C., 2020. The risk of corruption in public pharmaceutical procurement: how anti-corruption, transparency and accountability measures may reduce this risk. *Global Health Action*, 13, pp. 1-11.

Korruptsioonivastane seadus (2012) RT I, 13.04.2021, 4.

Laherand, M.L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Infotrükk.

Li, S. & Wu, J. J., 2010. Why some countries thrive despite corruption: The role of trust in the corruption-efficiency relationship. *Review of International Political Economy*, 17, pp. 129-135.

Linhartová, V., 2017. The Role of E-Government in Mitigating Corruption. *Scientific Papers of the University of Pardubice. Series D, Faculty of Economics & Administration*, 24(40), pp. 120–131.

Liu, C., Mikesell, J., Moldogaziev, T., 2021. Public Corruption and Pension Underfunding in the American States. *American Review of Public Administration*, 51 (6), pp. 449-465.

Majila, T., Taylor, J.D., Raga, K., 2014. A comparative analysis of the implementation of anti-corruption legislation by anti-corruption agencies in the provinces of the Eastern and Northern Cape. *The Journal for Transdisciplinary Research in Southern Africa*, 10 (1) pp. 219-240.

Masters, A. B. & Graycar, A., 2016. Making Corruption Disappear in Local Government. *Public Integrity*, 18(1), pp. 42–58.

Maze., 2021. *Evaluative Research: Definition, Methods, and Types*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://maze.co/guides/ux-research/evaluative/>. [Kasutatud 12.02.2022]

Mishra, D. S., 2007. E-Governance as a Reform Strategy for Combating Corruption in Delivery of Public Services. *Indian Journal of Public Administration*, 53(3), pp. 361 –375.

Nelson, K., Afonso W., 2019. Ethics by Design: The Impact of Form of Government on Municipal Corruption. *Publik Administration Review*. 79 (4), pp. 591-600.

Noorsootöö seadus (2010) RT I, 16.06.2020, 10

Ombler, M., 2020. *Eesti korruptsioonivastase tegevuse võimekuse tõstmine peamiste korruptsioonivastaste asutuste näitel. Lõputöö.* Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Perli, R., 2020, *Korruptsioonivastased meetmed Eesti spordis. Magistritöö.* Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Pulay, G., 2014. Preventing Corruption by Strengthening Organisational Integrity. *Public Finance Quarterly (0031-496X)*, 59(2), pp. 133–148.

Punch, M., 2000. Police Corruption and its Prevention. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 8, 301-324

Rahandusministeerium., 2021. *Eesti kohalike omavalitsuste loetelu.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.rahandusministeerium.ee/et/eesmargidtegevused/kohalikud-omavalitsused-ja-haldusreform/eesti-kohalike-omavalitsuste-loetelu> [Kasutatud 05.10.2021].

Rose, J., 2018, The Meaning of Corruption: Testing the Coherence and Adequacy of Corruption Definitions, *Public Integrity*, 20 (3), pp.220-233.

Sartor, M & Beamish, P., 2020. Private Sector Corruption, Public Sector Corruption and the Organizational Structure of Foreign Subsidiaries. *Journal of Business Ethics*, 167 (4), pp. 725-745.

Senior, I., 2004, Corruption, the Government and Private Sector: Why It Matters and What Can Be Done. *Economic Affairs*, 22 (2), pp. 22–29.

Sepp, T., 2009. *Korruptsiooniennetuslike meetmete põhiseaduspärasus. Lõputöö.* Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Shabbir, M.S., Saleem, H., Khan, M.B., 2019, Impact of Internet Adoption and Mobile Phone Penetration on Corruption: Evidence from Selected Asia-Pacific Countries. *Global Business Review*, 22 (4), pp. 906-908.

Shen, C & Williamson, J., 2005. Corruption, Democracy, Economic Freedom, and State Strength: A Cross-national Analysis. *International Journal of Comparative Sociology*, 46 (4), pp. 327-345.

Sööt, M.L., 2017. *Korruptsioon Eestis 2016. Uuring.* [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.korruptsioon.ee/sites/www.korruptsioon.ee/files/elfinder/dokumendid/korruptsiooniuring_loplik.pdf [Kasutatud 03.09.2021].

Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E., Saari, S., 1994. *Laadullisen tutkimuksen työtapa*. Rauma: Kirjayhtymä.

Zyglidopoulos, S., Hirsch, P., Holan, P. M., Phillips, N., 2017. Expanding Research on Corporate Corruption, Management, and Organizations. *Journal of Management Inquiry*, 26 (3), pp. 247-253.

Teddlie, C. & Yu, F., 2007. Mixed Methods Sampling. A Typology With Examples. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(1), pp. 77-100.

Transparency International., 2022. *Corruption Perceptions Index*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.transparency.org/en/countries/estonia> [Kasutatud 06.04.2022].

Transparency International., 2021. What is corruption? [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.transparency.org/en/countries/estonia> [Kasutatud 14.05.2022]

Vabariigi valitsus, 2021. *Ühiskonnaelu korraldamise kava koroonaviiruse leviku tingimustes. Poliitikakujundamise valge raamat. Eelnõu seisuga 8. aprill 2021*

Vapper, T., 2019. Miks üha rohkem noori käib kooli kõrvalt töö? *Õpetajate Leht*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://opleht.ee/2019/02/miks-uha-rohkem-noori-kaib-kooli-korvalt-tool/> [Kasutatud 15.10.2021].

Vargas-Hernández, J. G., 2011. The Multiple Faces of Corruption: Typology, Forms and Levels. *Contemporary Legal & Economic Issues*, 3, pp. 269–290.

QuestionPro., 2021. *Evaluation Research: Definition, Methods and Examples*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.questionpro.com/blog/evaluation-research-definition-methods-and-examples/> [Kasutatud 26.02.2022]

Yin, R.K., 2009. *Case Study Research: Design and Methods*. 4th ed. London: SAGE.

Lisa 1. Kohalikud omavalitsused

Eesti kohalike omavalitsuste nimekiri 01.12.2021 seisuga Rahandusministeeriumi lehelt.

Tabel. Eesti kohalikud omavalitsused (autori koostatud)

Anija vald	Kohtla-Järve linn	Tapa vald	Ruhnu vald
Harku vald	Lüganuse vald	Vinni vald	Saaremaa vald
Jõelähtme vald	Narva linn	Viru-Nigula vald	Elva vald
Keila linn	Narva-Jõesuu linn	Väike-Maarja vald	Kambja vald
Kiili vald	Sillamäe linn	Kanepi vald	Luunja vald
Kose vald	Toila vald	Põlva vald	Nõo vald
Kuusalu vald	Jõgeva vald	Räpina vald	Peipsiääre vald
Loksa linn	Mustvee vald	Häädemeeste vald	Tartu linn
Lääne-Harju vald	Põltsamaa vald	Kihnu vald	Tartu vald
Maardu linn	Järva vald	Lääneranna vald	Otepää vald
Raasiku vald	Paide linn	Põhja-Pärnumaa vald	Tõrva vald
Rae vald	Türi vald	Pärnu linn	Valga vald
Saku vald	Haapsalu linn	Saarde vald	Mulgi vald
Saue vald	Lääne-Nigula vald	Tori vald	Põhja-Sakala vald
Tallinna linn	Vormsi vald	Kehtna vald	Viljandi linn
Viimsi vald	Haljala vald	Kohila vald	Viljandi vald
Hiumaa vald	Kadrina vald	Märjamaa vald	Antsla vald
Alutaguse vald	Rakvere linn	Rapla vald	Rõuge vald
Jõhvi vald	Rakvere vald	Muhu vald	Setomaa vald
			Võru linn
			Võru vald

Lisa 2. Mittetulundustegevusteks jagatavad toetused

Mittetulundustegevusteks jagatavate toetuste nimekiri kohalike omavalitsuste lõikes koos määruste ning toetuste linkidega.

Tabel. Mittetulundustegevusteks jagatavad toetused (autori koostatud)

KOV	Toetuse nimi	Toetuse link
Anija vald	Anija valla eelarvest vabaihenduste toetuse taotlemise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/424032018011
Harku vald	Projektipõhise tegevuse toetamise kord Harku vallas	https://www.riigiteataja.ee/akt/406082014016
Jõelähtme vald	Jõelähtme valla eelarvest mittetulundustegevuseks toetuse maksmise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/419022021007?leiaKehtiv
Keila linn	Keila linna eelarvest kogukonna tegevuse toetamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/429122020058
Kiili vald	Kiili vallaelarvest kodanikuühenduste toetamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/418092020018?LeiaKehtiv
Kose vald	Kose valla mittetulundusliku tegevuse toetuse andmise tingimused ja kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/427112018010?leiaKehtiv
Kuusalu vald	Kuusalu valla eelarvest finantseeritavate projektitoetuste taotlemise ja menetlemise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/417082021005
Loksa linn	Loksa linna eelarvest mittetulundustegevuseks toetuste andmise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/430082012021?leiaKehtiv
Lääne-Harju vald	Mittetulundustegevuse toetamise kord	https://laaneharju.ee/mittetulundustegevuse-toetus
Maardu linn	Huvitegevusprojektide toetamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/407102016076
Raasiku vald	Raasiku valla eelarvest kultuuri-, noorsoo- ja spordiprogrammide, elukeskkonna arendamise ja kohaliku omaalgatuse toetuste taotlemise, andmise ja kasutamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/430042015002?leiaKehtiv
Rae vald	Mittetulundusliku tegevuse sihtotstarbeline toetamine	https://www.riigiteataja.ee/akt/422122018013
Saku vald	Mittetulundusliku tegevuse toetuse andmise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/427112015001?leiaKehtiv
Saue vald	Tegevustoetuse taotlus	https://www.riigiteataja.ee/akt/412052020017
Tallinna linn	Mittetulundustegevuse toetuse andmise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/408092021002
Viimsi vald	Viimsi valla eelarvest kultuuri-, spordi-, haridus- ja noorsoo programmide ning ürituste toetamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/403092016005?leiaKehtiv
Hiiumaa vald	Hiiumaa valla mittetulundusliku tegevuse toetamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/424092019024?leiaKehtiv
Alutaguse vald	Mittetulunduslikuks tegevuseks toetuste andmise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/431102019023?leiaKehtiv
KOV	Toetuse nimi	Toetuse link
Jõhvi vald	Jõhvi valla eelarvest kultuuri edendamiseks, kohaliku omaalgatuse toetamiseks ning elukeskkonna arendamiseks	https://www.riigiteataja.ee/akt/429082019011

	toetuste taotlemise ja kasutamise kord	
Kohtla-Järve linn	Mittetulundustegevuseks toetuste andmise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/402052013001
Lüganuse vald	Vabaihenduste toetamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/429082018073
Narva linn	Narva linna eelarvest mittetulundustegevuseks sotsiaalsfääris toetuse andmise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/409052013023
Narva-Jõesuu linn	Mittetulundusühingute tegevuse toetamine	https://www.riigiteataja.ee/akt/403042018005
Sillamäe linn	Sillamäe linna eelarvest kultuuri-, haridus-, spordi- ja noorsoovaldkondadele toetuste	https://www.sillamae.ee/document/s/1122926/3422011/Sillam%c3%a4e+linna+eelarvest+kultuuri-%20haridus-%20spordi+ja+noorsoovaldkondadele+toetus+andmise+kord.pdf/9f15145e-aae5-4427-bdc8-bd44bac049a7?version=1.0
Toila vald	Mittetulunduslikuks tegevuseks toetuste andmise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/403112020015
Jõgeva vald	Mittetulundustegevuse toetamise kord Jõgeva vallas	https://www.riigiteataja.ee/akt/405072018011?leiaKehtiv
Mustvee vald	Mustvee valla eelarvest ühendustele toetuste eraldamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/404102018009
Põltsamaa vald	Mittetulunduslike tegevuste toetamine	https://www.riigiteataja.ee/akt/428082018005?leiaKehtiv
Järva vald	Mittetulunduslike tegevuste toetamine	https://www.riigiteataja.ee/akt/404122018011
Paide linn	Mittetulundusliku tegevuse toetuse andmise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/428122021017
Türi vald	Türi valla eelarvest kultuuri-, spordi- ja noorsootöö edendamiseks, kohaliku omaalgatuse toetamiseks ning elukeskkonna arendamiseks toetuste taotlemise ja kasutamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/404012018037?leiaKehtiv
Haapsalu linn	Kultuuri-, spordi- ja noorsootöö toetuste andmise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/407122018013
Lääne-Nigula vald	Lääne-Nigula valla kogukondliku ühistevõtte ja mittetulundustegevuse toetamise tingimused ja kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/429112019013
Vormsi vald	Projektitoetuse andmise tingimused ja kord Vormsi vallas	https://www.riigiteataja.ee/akt/408102014019?leiaKehtiv
Haljala vald	Haljala valla eelarvest mittetulunduslikuks tegevuseks toetuste andmise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/418092020021
Kadrina vald	Kadrina valla eelarvest kultuuri- ja spordiürituste ning tegevuste toetamine	https://www.riigiteataja.ee/akt/408102020002?leiaKehtiv
KOV	Toetuse nimi	Toetuse link
Rakvere linn	Kultuuri-, spordi- ja sotsiaalvaldkonnas tegutsevatele mittetulundusühingutele tegevustoetuse andmise tingimused ja kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/430042021002

Rakvere vald	Rakvere valla eelarvest mittetulunduslikuks tegevuseks toetuste andmine	https://www.riigiteataja.ee/akt/431122019068
Tapa vald	Tapa valla eelarvest mittetulundusliku tegevuse toetamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/410072018023
Vinni vald	Vinni valla eelarvest mittetulunduslikuks tegevuseks toetuste andmise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/410032018003?leiaKehtiv
Viru-Nigula vald	Viru-Nigula valla eelarvest mittetulundusühingutele ja sihtasutustele toetuste andmise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/405062020012?leiaKehtiv
Väike-Maarja vald	Väike-Maarja valla eelarvest mittetulunduslikuks tegevuseks toetuse taotlemise ja kasutamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/420092018006
Kanepi vald	Kanepi valla eelarvest mittetulunduslikuks tegevuseks toetuste andmise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/425092020012
Põlva vald	Kogukondlikuks arendustegevuseks toetuse andmise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/428112018008?leiaKehtiv
Räpina vald	Räpina valla eelarvest mittetulundustegevuseks toetuste andmise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/404102018007
Häädemeeste vald	Kultuuri-, spordi-, noorsoo- ja haridusprojektide toetuste eraldamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/413102020006
Kihnu vald	Kihnu valla toetusfondi kasutamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/428122018032
Lääneranna vald	Lääneranna valla eelarvest mittetulundusühingute, sihtasutuste ja seltsingute mittetulundusliku tegevuse toetamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/425102018001?leiaKehtiv
Põhja-Pärnumaa vald	Põhja-Pärnumaa valla eelarvest kultuuri- ja sporditegevuse, noorsootöö ning kodanikualgatuse toetamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/425092019007?leiaKehtiv
Pärnu linn	Haridus-, noorsoo-, kultuuri- ja spordiprojektide toetuse andmise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/414022020003
Saarde vald	Saarde valla eelarvest mittetulundustegevuseks toetuse andmise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/408112018005?leiaKehtiv
Tori vald	Vabaihendustele toetuse andmise tingimused ja kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/405052018008?leiaKehtiv
Kehtna vald	Huvitegevuse toetusfondi kasutamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/427042021035
KOV	Toetuse nimi	Toetuse link
Kohila vald	Kohila valla eelarvest kultuuri-, spordi ja noorsootööalaste projektide toetamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/938774
Märjamaa vald	Mittetulundusliku tegevuse toetamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/419102018005?leiaKehtiv
Rapla vald	Kultuuriharrastusele ja noorsootööle toetuse eraldamise kriteeriumid	https://www.riigiteataja.ee/akt/417082021011

Muhu vald	Muhu valla seltsitegevuse toetus	https://www.riigiteataja.ee/akt/415052013008?leiaKehtiv
Ruhnu vald	Ruhnu valla toetusfondi kasutamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/409032019017
Saaremaa vald	Mittetulundustegevuse toetamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/413092019001?leiaKehtiv
Elva vald	Elva valla eelarvest tegevustoetuste taotlemise ja eraldamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/426062020066
Kambja vald	Kambja valla eelarvest mittetulundusühenduste toetamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/427112020036?leiaKehtiv
Kastre vald	Vabäühenduste toetamise kord Kastre vallas	https://www.riigiteataja.ee/akt/407092018020
Luunja vald	Kohaliku omaalgatuse ja vabäühenduste toetamise kord Luunja vallas	https://www.riigiteataja.ee/akt/415092015006
Nõo vald	Nõo valla eelarvest mittetulundusühenduste tegevustoetuse taotlemise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/420092014021
Peipsiääre vald	Peipsiääre valla eelarvest kodanikeühendustele toetuste andmise tingimused ja kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/406072018092?leiaKehtiv
Tartu linn	Noorsootöö valdkonna toetused	https://www.riigiteataja.ee/akt/402072015009?leiaKehtiv
Tartu vald	Tartu valla eelarvest mittetulunduslikuks tegevuseks toetuste andmise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/402052020016
Otepää vald	Otepää valla eelarvest kogukondlikuks arendustegevuseks toetuse andmise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/428092018020?leiaKehtiv
Tõrva vald	Olemas vorm taotlemiseks ja aruandluseks, kuid puudub ülejäänud info	https://torva.kovtp.ee/eeskirjad-jakorrad2
Valga vald	Noorte omaalgatuslike projektide toetamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/403072021006
Mulgi vald	Mulgi valla eelarvest mittetulunduslikuks tegevuseks toetuste andmise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/401072020008
Põhja-Sakala vald	Põhja-Sakala valla eelarvest mittetulunduslikuks tegevuseks toetuste andmise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/407062018016?leiaKehtiv
Viljandi linn	Viljandi linna eelarvest mittetulundusliku tegevuse toetamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/430062020010
Viljandi vald	Viljandi valla eelarvest mittetulundusliku tegevuse toetamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/406102018003
KOV	Toetuse nimi	Toetuse link
Antsla vald	Antsla valla eelarvest mittetulundustegevuseks toetuste andmise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/414082020012
Rõuge vald	Mittetulundustegevuse toetuse määramise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/403102019006?leiaKehtiv
Setomaa vald	Mittetulundusliku tegevuse toetamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/403102019040
Võru linn	Võru linna eelarvest kultuuri-, spordi-, noorsootöö-, haridus- ja	https://www.riigiteataja.ee/akt/410112012038

	sotsiaaltöölase tegevustoetuse andmise kord	
Võru vald	Kultuuri-, spordi- ja noorsootöö toetamise kord	https://www.riigiteataja.ee/akt/419092019004?leiaKehtiv

Lisa 3. Teabenõue

Tegemist on kohalikele omavalitsustele saadetud teabenõudega saamaks teada toetuste liike, kui kodulehelt toetused ei selgunud.

Tere!

Olen Sisekaitseakadeemia finantskolledži kolmanda kursuse kadett Maris Praats ning teen lõputööd teemal "Noortevaldkonna toetuste läbipaistvus kohalikes omavalitsustes". Selle raames kaardistan kõikides kohalike omavalitsustes jagatavaid toetusi ning analüüsin toetuste andmise aluseks olevaid määruseid. Soovin uurida, milliste toetuste sihtrühmaks on 7-26aastased füüsilised isikud, nende vanemad või organisatsioonid, kes tegelevad noortevaldkonnaga.

Kui võimalik, siis ootaksin vastust koos toetuste aluseks olevate määrustega emaili aadressile.

Aitäh juba ette!

Lisa 4. Kodulehede analüüs

Analüüsitud on 79 kohaliku omavalitsuse kodulehte ning jagatud info kategooriatesse. Koodipuu on toodud välja populaarsemad ning eesmärgist lähtuvalt olulised koodid.

Tabel. Kohalike omavalitsuste kodulehede analüüs (autorite koostatud)

Kategooria	Koodid
Kategooria 1. Toetuste asukoht	Kood 1. Valdkonna rubriik
	Kood 2. Noored
	Kood 3. Noorsootöö
	Kood 4. Kultuur
	Kood 5. Haridus
	Kood 6. Õigusaktid
	Kood 7. Eeskirjad ja korrad
	Kood 8. Toetused
	Kood 9. Sotsiaaltoetused
Kategooria 2. Toetuste liigutus	Kood 1. Riiklikud toetused
	Kood 2. Kohaliku omavalitsuse eelarvest toetused
	Kood 3. Sissetulekust sõltuvad
	Kood 4. Sissetulekust mittesõltuvad
	Kood 5. Sihtrühmast lähtuvad
	Kood 6. Vähekindlustatud peredele
	Kood 7. Kandideerimine
	Kood 8. Jagatakse kõigile
Kategooria 3. Toetuste sihtrühm	Kood 1. Lapsevanemad
	Kood 2. Organisatsioonid
	Kood 3. Noored
Kategooria 4. Toetuste kättesaadavus	Kood 1. Kogu info on ühes rubriigis
	Kood 2. Määrus ja seletus on ühes rubriigis
	Kood 3. Määrus ja seletus on erinevates rubriikides
	Kood 4. Teabenõude esitamine kodulehelt
Kategooria 5. Noortevaldkonna toetused	Kood 1. Huvihariduse- ja huvitegevuse toetus
	Kood 2. Mittetulundustegevuste toetus

Lisa 5. Noortevaldkonna toetuste jaotamine põhimõtete järgi

Autor on koostanud tabelid ilmestamiseks kodulehtede põhjal leitud toetuste jaotust. Autor on jaotanud toetused põhimõtete ning kategooriate järgi ning toonud igast jaotusest näited.

Tabel 1. Noortevaldkonna toetuste jaotamine põhimõtete järgi (autori koostatud dokumendianalüüsi alusel)

Jaotamise põhimõtted	Jaotis	Näited
Sissetulek	Sissetulekust mittesõltuv	Ranitsatoetus
	Sissetulekust sõltuv	Sõidutoetus
Põhimõtted	Jagatakse vähekindlustatud peredele	Transporditoetus
	Kandideerimine toetusele	Noorte omaalgatuse toetus
	Jagatakse kõigile	Ranitsatoetus
Eelarve	Kohaliku omavalitsuse eelarve	Mittetulundustegevuste toetus
	Riigi poolne toetus	Huvihariduse- ja huvitegevuse toetus
Sihtrühm	Lapsevanemad	Huvihariduse- ja huvitegevuse toetus
	Organisatsioonid	Tegevustoetus
	Noored	Noorte omaalgatuse toetus

Tabel 2. Noortevaldkonna toetuste jaotus kategooriate järgi (autori koostatud dokumendianalüüsi alusel)

Toetus	Jaotis	Näited
Huvitegevuse toetus	Füüsilistele isikutele	Noorte ettevõtlikkuse ja omaalgatusliku huvitegevuse toetus Huvihariduse- ja huvitegevuse toetus paljulapselistele ja vähekindlustatud peredele Suvelaagri tuusiku toetus Huviharidustasust vabastamine Noorsportlase toetus Noorte toetamine vabariiklikel ja rahvusvahelistel sündmustel
	Juriidilistele isikutele	Huvitegevusprojektide toetus Huvihariduse- ja huvitegevuse toetus Huvialaringi toetus Noorte laagrite toetus
Kooliga seotud toetused		Medaliga lõpetaja toetus Kooli lõpetamise toetus Haridusalane tunnustamine Koolisõidu toetus Ametikooli õpilase toetus Vahetusaastale minemise toetus Aabitsatoetus Ranitsatoetus Toidutoetus Rakenduskõrghariduse õppestipendium
Toetused organisatsioonidele		Kogukonna tegevuste toetamine Tegevustoetus Toetus noortekeskustele Kultuuri-, spordi- ja haridusprojektide toetus Mittetulundustegevuste toetus Vabauhenduste toetamine Kodanikuühenduste toetamine

Toetus	Jaotis	Näited
Noorte omaalgatused		Noorte projektitoetus Eraldi organisatsioon toetuste jagamiseks Avaliku ürituse toetus Noorteühingu toetus Noortevolikogu projektitoetus Noortele suunatud või noorte poolt kirjutatud projektide toetus
Sõidukompensatsioonid õpilastele		Rongisõidu soodustus Täielik sõidu kompenseerimine Sõidusoodustus
Õpilaste tunnustamine		Silmanähtavad teod Linna andeka noore toetus Head tulemused koolis Head tulemused spordis
Elluastumistoetus		
Juhilubade saamise toetus		
Laste prillitoetus		
Laste vajaduspõhine toetus		

Lisa 6. Mittetulundustegevuste hindav analüüs

Analüüsitud on 79 kohaliku omavalitsuse mittetulundustegevuste toetust.. Toetused ei ole samas järjekorras, kui lisas 3 väljatoodud nimekirjas. Analüüsis „+“ tähendab kriteeriumi täitmist, „-“, kriteeriumi mittetäitmist.

Tabel 6. Mittetulundustegevuste toetuste jagamise läbipaistvuse hindav analüüs (autorite koostatud)

Kategooria	Toetuse kätesaadavus	Toetuse kriteeriumid	Sihtrühm	Juhised toetusele kandideerimiseks	Toetuse saamise hindamine	Toetuse saamise ajaraamistik	Komisjon	Avalikustamine	Aruandlus	Vaidlustamine
E1	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-
E2	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
E3	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
E4	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-
E5	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
E6	+	+	+	+	-	+	-	-	+	-
E7	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+
E8	+	+	+	+	-	+	-	+	+	-
E9	+	+	+	-	-	-	+	-	+	-
E10	+	+	+	+	-	+	+	-	+	-
E11	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-
E12	+	+	+	+	-	+	+	-	+	-
E13	+	+	+	-	+	+	-	-	+	-
E14	+	+	-	+	+	+	+	-	+	-
E15	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-
E16	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
E17	+	+	+	+	+	-	-	+	+	-
E18	+	-	+	-	+	-	-	-	+	-
E19	+	+	+	+	-	+	+	-	+	-
E20	+	+	+	+	-	+	+	-	+	-
E21	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
E22	+	+	+	+	-	+	-	-	+	-
E23	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-
E24	+	+	+	+	-	+	+	-	+	-
E25	-	+	+	+	-	+	-	-	+	-
E26	+	-	+	-	-	-	-	-	-	-
E27	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-
E28	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-
E29	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-
E30	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-
E31	+	+	+	-	+	+	-	-	+	-
E32	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
E33	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-
E34	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
E35	+	+	+	+	-	-	-	-	+	-
E36	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-
E37	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-

Kategooria	Toetuse kättesaadavus	Toetusel selged kriteeriumid	Sihtrühm	Juhised toetusele kandideerimiseks	Toetuse saamise hindamine	Toetuse saamise ajaraamistik	Komisjon	Avalikustamine	Aruandlus	Vaidlustamine
E38	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-
E39	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-
E40	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-
E41	+	+	+	-	-	+	+	-	+	-
E42	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-
E43	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-
E44	+	+	+	+	-	+	-	-	+	-
E45	-	+	+	+	-	+	-	-	+	-
E46	+	+	+	-	-	-	-	-	+	-
E47	+	+	+	+	-	+	-	-	+	-
E48	+	-	-	+	+	+	-	-	+	-
E49	-	+	+	-	-	+	-	-	+	-
E50	+	+	+	+	+	-	+	+	+	-
E51	+	+	+	+	-	+	-	-	+	-
E52	-	-	+	+	-	+	-	-	+	-
E53	-									-
E54	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-
E55	+	+	+	+	-	+	+	-	+	-
E56	+	+	-	+	+	+	-	-	+	-
E57	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-
E58	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-
E59	+	+	+	-	-	+	-	-	+	-
E60	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-
E61	-	+	+	+	+	+	+	-	+	-
E62	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-
E63	+	+	+	+	-	-	-	-	+	-
E64	-	+	+	+	+	+	+	-	+	-
E65	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-
E66	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-
E67	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-
E68	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-
E69	+	+	+	+	-	+	-	-	+	-
E70	+	-	+	-	-	+	-	-	+	-
E71	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-
E72	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-
E73	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-
E74	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
E75	+	-	+	+	-	-	-	-	+	-
E76	+	+	+	+	-	+	+	-	+	-
E77	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-
E78	+	+	+	+	-	+	+	-	+	-
E79	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-

Lisa 7. Mittetulundustegevuste toetamise koodipuu

Lisas on välja toodud mittetulundustegevuste toetamise koodipuu lähtudes toetuste jagamise läbipaistvuse kriteeriumitest.

Tabel 7. Mittetulundustegevuste toetamise läbipaistvuse koodipuu (autori koostatud)

Kategooria	Koodid
Avalikustamine ja kaasajastamine	Kood 1. Riigi Teatajas
	Kood 2. Valla kodulehel
	Kood 3. Kodulehel õige redaktsioon
Toetuse andmise kriteeriumid	Kood 1. KOV territooriumil
	Kood 2. Sihtrühm elanikud ja nende huvides
	Kood 3. Eraldatud vahendid kooskõlas tegevustega
	Kood 4. Arengukava ja valdkonna arengukavad
	Kood 5. Ei ole võlgnevusi
	Kood 6. Omafinantseering vähemalt 10%
	Kood 7. Tegevuse kestvus aasta lõpuni
	Kood 8. Selgete eesmärkidega ja vastab avalikele huvidele
	Kood 9. Tegevuse jätkusuutlikkus
	Kood 10. Nõuetekohane varasem aruandlus
	Kood 11. Ei anta kui on pankrotis või juriidiline isik likvideerimisel
	Kood 12. Esindaja isik ei ole varasemalt karistatud
	Kood 13. Seltsingul on olemas kehtiv ühistegutsemise leping.
	Kood 14. Põhikirjaline eesmärk
	Kood 15. Toetut ei anta vallavalitsuse poolt asustatud kodanikühendustele
	Kood 16. Taotluse esitaja on selleks ajaks tegutsenud vähemalt kuus kuud
Juhend taotlemiseks	Kood 1. Vormikohane taotlus
	Kood 2. Mitu erineva sisuga taotlust
	Kood 3. Õigus nõuda täiendavate dokumentide esitamist.
	Kood 4. Taotluse vormid ja info taotlemise kohta avaldatakse veebilehel
	Kood 5. Elektrooniliselt
	Kood 6. Paberandjal
	Kood 7. Õigus nõuda omaosalust
	Kood 8. Ainult abikõlblikud tegevused ja kulud eesmärkide saavutamiseks
	Kood 9. Võib taotleda toetust mitmest kohast
	Kood 10. Toodud välja maksimum summa taotlemiseks
	Kood 11. SPOKU keskkonnas
Sihtrühm	Kood 1. Juriidilistele ja füüsilistele isikutel
	Kood 2. KOV osalusega äriühing
	Kood 3. FIE
	Kood 4. MTÜ, SA, seltsing
	Kood 5. Vabaiühendused
Ajaplaan	Kood 1. Puuduste kõrvaldamine
	Kood 2. Komisjoni otsus
	Kood 3. Eelotsuse teotuse suuruse ja toetuse andmise tingimuste kohta

Kategooria	Koodid
	Kood 4. Teavitus
	Kood 5. Lepingu sõlmimine
	Kood 6. Toetuse maksmine
	Kood 7. Aruandlus
	Kood 8. Kirjalik otsus eraldamise või mitteeraldamise otsusest
	Kood 8. Vallavalitsuse ettepanek muudatusteks
	Kood 9. Avaldatakse info vallalehes ja veebilehel
	Kood 10. Taotluse läbivaatamine ja nõuetele kontroll
	Kood 11. Toetuse saaja maksab tagasi eelarveaastal kasutamata jäänud summa
Toetuse komisjon	Kood 1. vähemalt 3 liikeline komisjon
	Kood 2. Töövormiks koosolek
	Kood 3. Tulemus hääletamise teel
	Kood 4. Kinnitab tingimused, üldsumma ning moodustab hindamiskomisjoni
	Kood 5. Algselt individuaalne hindamine
	Kood 6. Hindamisest tekib pingerida
	Kood 7. Õigus rahastada taotlus osaliselt.
	Kood 8. Hindamine protokollitakse ja allkirjastatakse hindamiskomisjoni liikmete poolt.
	Kood 9. Kui komisjoni liige on toetust taotleva Taotleja töötaja, liige, juhtorgani liige, taandab ta ennast otsustusprotsessist.
	Kood 10. Komisjoni liige peab taotluse üle ettepaneku või otsuse tegemisel kinni pidama korruptsioonivastases seaduses sätestatud toimingupiirangust.
	Kood 11. Sõltumatud ja erapooletud
	Kood 12. Konfidentsiaalsus
	Kood 13. Otsustusvõimelisus
	Kood 14. Õigus küsida lisaandmeid
Saajate avalikustamine	Kood 1. Toetuste saajate nimekiri avaldatakse kodulehel
	Kood 2. Toetuse summad avaldatakse kodulehel
	Kood 3. Taotluse rahuldamata jätmise otsus kirjalikult koos põhjendusega
Aruandlus	Kood 1. 1 kuu jooksul peale projekti lõppemist
	Kood 2. Aruandluse koostustus
	Kood 3. Järelevalve õigus valla- või linnavalitsusel
	Kood 4. Õigus nõuda raha tagasi
	Kood 5. Tähtajad vahearuannete esitamiseks
	Kood 6. Esitab sisu- ja finantsaruande
	Kood 7. Esitab pangakonto väljavõtte või kuludokumentid
	Kood 8. Aruande menetlemise tähtaeg on kuni 30 päeva.
	Kood 9. Projektitoetuse saaja peab kajastama raamatupidamises toetuse ja omafinantseeringu kulud eraldi raamatupidamiskontodel.
	Kood 10. Kõik projektitoetusega ja omaosaluse finantseerimise toetusega tehtavad kulutused peavad olema teostatud pangalaekannetega
	Kood 11. Raamatupidamise kohustus
Vaidlustamine	Kood 1. Viidates otsuse vaidlustamise võimalustele
	Kood 2. Toetuse andmise ja maksimisega seotud vaidlusi lahendab ametiasutus
	Kood 3. Kui toetuse saaja ei nõustu ametiasutuse juhi otsusega, võib ta esitada ametiasutuse kaudu vaide linnavalitsusele haldusmenetluse
	Kood 4. Haldusmenetluse seaduses sätestatud korras